

Nr 286.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner; given Stockholms slott den 22 mars 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *dels* antaga närslutna förslag till lag angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och inne-havare av prästerliga emeritilöner;

dels ock för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående till ifråga-varande präster för ekle-siastikåren 1917—1918 och 1918—1919 godkänna de allmänna grunder, som för sådant understöd av departementschefen i statsrådsprotokollet förordats.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Förslag till Lag

angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner.

1 §.

Till kyrkoherdar och komministrar, för vilka löneroglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, samt till extra ordinarie präster, med avseende å vilkas löneförmåner föreskrifterna i 12, 13 och 14 §§ samt 25 § första stycket samma lag skola lända till efterrättelse, må jämlikt av riksdag och kyrkomöte beslutade grunder samt enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser utgå krigstidstillägg och krigstidshjälp för ecklesiastikåren 1917—1918 och 1918—1919.

2 §.

För tiden efter ecklesiastikåret 1918—1919 må, där Konungen i enlighet med grunder, som av riksdagen beslutas, förordnar om tilldelande av krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt understöd åt befattningshavare i statens tjänst, i den mån hinder ej möter av vad i 5 § denna lag sägs, jämlikt av riksdagen beslutade grunder och enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser krigstidsunderstöd, efter ecklesiastikår räknat, utgå till de i 1 § omförmälda präster.

3 §.

Innehavare av prästerlig emeritilön äger jämlikt, för ecklesiastikåret 1918—1919, av riksdag och kyrkomöte och för tiden därefter av riksdagen fattade beslut samt enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, uppbära krigstidstillägg; skolande i fråga om sådant krigstidstillägg de grunder, som äro eller varda fastställda för krigstidstillägg eller annat dylikt understöd åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Krigstidsunderstöd åt kyrkoherde och komminister samt sådan adjunkt, varom i 14 § 3 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning förmåles, skall, fränsett ecklesiastikåret 1917—1918, för varje pastorat, såvitt

angår dess prästerskap, bestridas, i den mån sådant erfordras, medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar, på sätt och i den ordning 11 § första mom. samt 19 och 20 §§ samma lag stadga. Har för bestridande av, jämte avlöning, krigstidsunderstöd åt nu nämnda präster såsom församlingsavgifter inom pastoratet utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar sex öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet.

Krigstidsunderstöd åt de i första stycket av denna paragraf avsedda präster, såvitt angår ecklesiastikåret 1917—1918, ävensom dylikt understöd åt annan extra ordinarie präst än i nämnda stycke avses samt åt innehavare av prästerlig emeritilön gäldas ur kyrkofonden.

5 §.

Kyrkofonden må ej för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd, som i denna lag avses, än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda.

6 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde härefter:

*Krigstids-
understöd åt
prästerska-
pet i nyreg-
lerade pasto-
rat m. m.*

*Framställnin-
gar om dyr-
tidshjälp åt
präster i
de nyreglera-
de pastoraten.*

På förslag av Kungl. Maj:t anvisade riksdagen å 1917 års stat medel för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst. Vidare har riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning för beredande under år 1917 av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt dylika befattningshavare anvisat för ändamålet erforderliga medel. Jämväl innevarande års riksdag har i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition (nr 10) därom framställda förslag beslutat att bevilja anslag för enahanda ändamål att utgå under år 1918. De åtgärder, som av staten sålunda vidtagits i syfte att för statsanställda lindra trycket av den genom det pågående kriget framkallade dyrtiden, hava icke haft avseende å rikets präster, enär dessa — ehuru verksamma i statens tjänst — ej äro hänförliga till befattningshavare av nyssnämnda slag.

Åtskilliga framställningar från prästerligt håll, som under åren 1916 och 1917 inkommit till Kungl. Maj:t, hava emellertid nogsamt vittnat om

att särskilt de präster, vilkas löner — från att enligt det äldre avlönings-systemet hava grundats på markegångsberäkning med möjlighet till anpassning, åtminstone i viss mån, efter rådande prisförhållanden — genom 1910 års lagstiftning angående prästerskapets avlöning blivit, i likhet med övriga ämbets- och tjänstemäns, i huvudsak bestämda till fixa kontanta belopp, långt ifrån känt sig oberörda av den stegring i levnadsomkostnaderna, som under krigsåren i allt mera ökad grad framträtt.

Då dessa framställningar framförallt äsyfta en allmän revision av 1910 års lagbestämmelser i ämnet, saknar jag anledning att i detta sammanhang närmare ingå på desamma.

Frågan om krigstidsunderstöd åt prästerskapet i de enligt 1910 års lagar nyreglerade pastoraten, vilket spørsmål närmast utgör föremålet för denna min framställning, har däremot enbart framförts av domkapitlet i Uppsala, som i underdånig skrivelse den 22 augusti 1917 — under framhållande bland annat av den brydsamma belägenhet, i vilken en del präster i nyreglerade pastorat råkat genom inträdd förminskning av deras inkomster samtidigt med den oanade prisstegring å alla livsförnödenheter, kristiden fört med sig, samt penningvärdets fall — gjort framställning om ett dyrtidstillägg åt prästerskapet i nyreglerade pastorat såsom av behovet med nödvändighet påkallat.

Jag torde i detta sammanhang böra nämna, att från P. Öhrwall m. fl. innehavare av s. k. prästerliga emeritilöner till Kungl. Maj:t inkommit i huvudsak likalydande skrifter, däri de — under återopande av de till följd av kriget stegrade levnadskostnaderna och deras därav framkallade nödläge — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdag och kyrkomöte göra framställning om krigstidstillägg åt innehavare av emeritilöner i enlighet med de grunder, som bleve bestämda för statens pensionärer.

Vid föredragning den 28 september 1917 av domkapitlets i Uppsala berörda skrivelse beslöt Kungl. Maj:t anbefalla kyrkofondskommittén att skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande, huruvida och i vad mån genom anvisande av medel ur kyrkofonden tillgång kunde beredas att åt de präster, för vilka lönereglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, tilldela det krigstidstillägg och eventuellt den krigstidshjälp, som med hänsyn till nuvarande höga levnadskostnader kunde anses påkallade.

Till åttlydnad härav har kyrkofondskommittén i nämnda avseenden verkställt en omfattande undersökning, vars resultat kommittén framlagt i ett

Kyrkofonds-
kommitténs
utlåtande och
däröver av-
givna yttrau-
den.

den 17 december 1917 avgivet utlåtande. Detta utmynnar i en hemställan till Kungl. Maj:t att *dels* för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt präster i nyreglerade pastorat ävensom därutöver till vissa extra ordinarie präster föreslå riksdagen och kyrkomötet antagandet av en lag, innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 samt lagen om kyrkofond samma dag och av innehåll att, där med anledning av den av kriget föranledda förhöjningen i levnadskostnaderna Kungl. Maj:t i enlighet med grunder, som av riksdagen godkännas, beviljar krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt lönetillskott åt befattningshavare i statens tjänst, lönetillägg efter enahanda grunder och för motsvarande tid, efter ecklesiastikår räknat, må utgå till präster, som nyss sagts, samt gäldas, för kyrkoherdar, komministrar och s. k. ständiga adjunkter av pastoraten och kyrkofonden gemensamt efter närmare avgivna grunder — dock, vad angår ecklesiastikåret 1917—1918, till hela sitt belopp av kyrkofonden — samt för annan extra ordinarie präst ur kyrkofonden, *dels ock* vid bifall härtill meddela i anledning därav erforderliga föreskrifter.

Över kyrkofondskommitténs utlåtande hava på grund av remiss kammarkollegium och statskontoret den 1 februari 1918 avgivit gemensamt underdånigt utlåtande. Den från pastor emeritus Öhrwall inkomna framställningen har jämväl varit remitterad till statskontoret, som däröver avgivit underdånigt utlåtande den 27 februari 1918.

Härjämte hava av mig jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 januari 1918 tillkallade särskilda sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet biträtt vid utredningen av förevarande fråga. Dessa sakkunniga, vilka utgjorts av ledamoten av riksdagens första kammare, överstekammarjunkaren friherre Johan Gabriel Beck-Friis, ledamoten av riksdagens andra kammare komministern Harald Martin Hallén, ledamoten av riksdagens andra kammare, gruvarbetaren Martin Wilhelm Holmström, hovrättsrådet i Göta hovrätt Fredrik William Linder samt förutvarande talmannen i riksdagens andra kammare, hemmansägaren Daniel Persson*), hava vid sina sammanträden rörande de olika sidorna av frågan gjort uttalanden, för vilka jag i det följande kommer att redogöra.

Då jag nu går att framlägga detta ärende för Kungl. Maj:t, vill jag till vinnande av större överskådlighet i den följande framställningen behandla ämnet ur följande huvudsynpunkter, kring vilka de olika detaljfrågorna gruppera sig, nämligen: 1:o) *behovet för prästerskapet i nyregle-*

*) Denne har dock efter den 26 februari 1918 på grund av sjukdom varit förhindrad att deltaga i de sakkunnigas arbete.

rade pastorat av krigstidstillägg och krigstidshjälp; 2:o) grunderna för beräkningen av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt ifrågasvarande präster; 3:o) sättet för krigstidstilläggets och krigstidshjälpens utgörande; samt 4:o) erforderliga lag- och författningsbestämmelser. Jag ämnar därvid under varje särskild punkt dels redogöra för kommitténs ställning till det förhandenvarande spörsmålet, det av kammarkollegium och statskontoret däröver avgivna yttrandet samt vad de sakkunniga i frågan uttalat, dels ock angiva min egen ståndpunkt i saken. Vid behandlingen av den sista punkten kommer jag då i tillfälle att hos Kungl. Maj:t göra den hemställan i ämnet i dess helhet, vartill jag ansett den föreliggande utredningen giva anledning.

1. Behovet för prästerskapet i nyreglerade pastorat av krigstidstillägg och krigstidshjälp.

För ett rätt bedömande av frågan, huruvida sådant behov föreligger, torde det vara lämpligt att till en början lämna en kort redogörelse för de grunder, efter vilka prästerliga befattningshavare, varom nu är fråga, avlönas.

Behovet för prästerskapet i nyreglerade pastorat av krigstidsunderstöd.

Dessa grunder innehållas i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 samt, för det extra ordinarie prästerskapets del, dessutom i nådiga förordningen den 18 april 1914 angående reglering av det extra ordinarie prästerskapets avlöning samt angående gottgörelse till ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda (den s. k. adjunksavlöningsförordningen).

1910 års prästlönerregleringslagar.

Lönerna för det ordinarie prästerskapet — kyrkoherdar och komministrar — fastställas av Konungen pastoratsvis i penningar för en tid av 20 år, räknat från den dag, förut gällande löneregleringsresolution upphör att äga tillämpning. Lönen delas i grundbelopp samt fyllnadsbelopp, beräknat efter pastoratets folkmängd vid tiden för löneregleringens fastställande och pastoratets areal i land, vartill kan komma ytterligare tillägg med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom synnerligen höga levnads-kostnader i orten, duplikationsskyldighet, besvärlig tjänstgöring. Tillägget får ej över-skrida för kyrkoherde 1,000 kronor och för komminister 750 kronor.

Lägsta lön är — frånsett undantagsfall — för kyrkoherde 4,000 kronor och för komminister 2,500 kronor; högsta lön för komminister är 5,000 kronor, för kyrkoherde 8,000 kronor samt för domprost och pastor primarius i Stockholm 10,000 kronor.

Präster, vilkas lön bestämts till lägre belopp än för kyrkoherde 4,500 kronor och för komminister 3,000 kronor, erhålla efter viss tids tjänstgöring ålderstillägg, så avpassat att lönen jämte ålderstillägget uppgår till nyssnämnda belopp, dock får ålderstillägget icke i något fall överstiga 500 kronor.

Härförutom åtnjuter tjänst innehavaren fri bostad, bestående av tomt med bostadshus och, där hinder ej möter, erforderligt område till trädgård. Kan fri bostad ej beredas, utgår till tjänst innehavaren hyresersättning, till beloppet bestämd av Kungl. Maj:t. Vidare åtnjuter prästen ersättning för skjuts i tjänst ärenden med högst 250 kronor samt bränsle till husbehov, där tillgång därtill finnes; kostnaderna för vedens fällning, framforsling och beredning skola emellertid bestridas av tjänst innehavaren. Saknas bränsletillgång, plägar denna omständighet betraktas som sådant särskilt förhållande, som kan föranleda lörens höjande genom tilläggsbelopp.

I särskilda fall har präst, som enligt löneresolutionsresolutionen tillerkänts ved in natura från visst boställe, på angivna skäl, såsom boställsskogens avlägsna belägenhet och därav föranledda dryga kostnader för vedens framforsling, anhållit att få utbyta berörda förmån mot visst penninganslag från kyrkofonden. Dylika framställningar hava i allmänhet av Kungl. Maj:t bifallits på det sätt, att sökanden berättigats att, så länge han under innevarande löneresolutionsperiod kvarstår vid sin dåvarande befattning, mot avstående av rätten till ved från boställets skog, såsom ersättning därför ur kyrkofonden årligen uppbära visst belopp eller, såsom i enstaka fall medgivande det lyder, ett belopp, motsvarande enligt vederbörande jägmästares uppskattning värdet å rot av det virke, beräknat till viss myckenhet för år, som sålunda anslås.

Utöver sålunda angivna löneförmåner kan ordinarie präst under vissa förutsättningar åtnjuta särskild ersättning för annan prästerlig tjänstgöring. Sålunda äger ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda, att av den, som uppbär med den senare befattningen förenade inkomster, åtnjuta gottgörelse enligt de av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter angående beräkning av sådan gottgörelse. Bestämmelserna i sagda hänseende äro givna i adjunktsavlöningsförordningen. Jämväl prostarvodena torde vara att räkna hit. För en var av kontraktsprostarna, vilka utses bland vederbörande kontrakts kyrkoherdar, utgår ett av Kungl. Maj:t fastställt arvode, vilket är fördelat i grundbelopp, lika för alla, och fyllnadsbelopp, som lämpas efter antalet pastorat i kontraktet och kontraktets areal.

Inom det tjänstgörande *extra ordinarie* prästerskapet kunna urskiljas fyra särskilda grupper befattningshavare: 1) de så kallade ständiga adjunkterna, som avses i 14 § 3 mom. löneresolutionslagen, d. v. s. adjunktstjänster, som i sammanhang med fastställande av löneresolution enligt sagda lag inrättas i pastorat, där Konungen funnit, att bibehållande eller inrättande av komministerstjänst icke erfordras, men att arbetet därstädes dock kräver, att ordinarie tjänst innehavare erhåller stadigvarande biträde av extra ordinarie prästman; 2) sådana extra ordinarie präster, åt vilka Konungen i enlighet med 6 § 8 mom. lagen om kyrkofond den 9 december 1910 beviljar anslag för särskild prästerlig tjänstgöring (bland hittills varande sådana präster märkas kontrakts- och stiftsadjunkter, en järnvägspräst); 3) innehavare av extra ordinarie befattningar, till vilkas inrättande inom pastorat, där löneresolution enligt 1910 års lagar icke trätt i tillämpning, Konungen lämnat tillstånd (pastoratsadjunkter m. fl.); 4) de egentliga adjunkterna och vikarierna, vilka innehava förordnande att biträda ordinarie präst i hans tjänst eller att uppehålla ordinarie befattning.

I avseende å det extra ordinarie prästerskapets avlöning är stadgat, att varje tjänstgörande adjunkt skall såsom löneförmåner åtnjuta bostad, vivre — dessa förmåner utgående in natura eller under vissa förutsättningar i penningar — skjuts i tjänst ärenden, årligt adjunktsarvode samt kostnadsersättning för resa till tjänstgöringsort, allt enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t därom meddelar. Genom ovannämnda

förordning den 18 april 1914 hava sådana föreskrifter utfärdats och därvid stadgats huvudsakligen följande:

Adjunktsarvode utgår, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämmer, med 1,200 kronor för år räknat, samt därutöver, efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring, från och med början av näst därpå följande ecklesiastikår ett ålderstillägg å 300 kronor och, efter ytterligare 5 års sådan tjänstgöring, ett andra ålderstillägg å likaledes 300 kronor.

Skola förmånerna av bostad och vivre utgå i penningar, skall gottgörelse för dem utgivas med belopp, som, med hänsyn till levnadskostnaderna i orten, för varje särskilt fall bestämmas av vederbörande domkapitel eller konsistorium; dock att gottgörelsen icke i något fall må fastställas till lägre belopp än 600 kronor för år räknat. Tjänstgör extra ordinarie präst såsom biträde vid två ordinarie befattningar, skall adjunktsarvode ökas med 600 kronor. Då extra ordinarie präst på grund av förordnande uppehåller ordinarie tjänstbefattning, skall den extra ordinarie prästen, utöver vad han såsom adjunkt äger åtnjuta, tillika erhålla vikariearvode med belopp, i allmänhet motsvarande viss procent av den med befattningen förenade reglerade lönen, dock med iakttagande av visst minimi- och visst maximibelopp.

Jag anhåller vidare att få i anslutning till denna redogörelse för de grunder, enligt vilka prästerna i de nyreglerade pastoraten avlönas, lämna en sammanfattning av de bestämmelser, som gälla med avseende å anskaffandet av de för dessa prästers avlöning erforderliga medlen.

De för kyrkoherdar och komministrar fastställda löner jämte ersättningar och arvoden till de så kallade ständiga adjunkterna bestridas med avgifter, som med viss närmare angiven begränsning utdebiteras inom pastoraten, samt med vissa andra till pastoratens förfogande ställda inkomster, varjämte kyrkofonden, på sätt nedan säges, under viss förutsättning har att därtill bidraga.

Anskaffandet
av de präster
liga avlö-
ningsmedlen.

De närmare bestämmelserna i angivna hänseenden äro meddelade i 19 och 21 §§ löneregleringslagen, av vilka den förra huvudsakligen stadgar följande:

Till bestridande av ifrågavarande löner, ersättningar och arvoden skola, i den mån sådant erfordras, i nedan nämnd ordning användas: 1) församlingsavgifter till belopp ej överstigande 3 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av hela inkomstbeloppet inom pastoratet, 2) arrenden av ecklesiastiska löneboställen med vissa angivna undantag, 3) avgälder av lägenheter, avsondrade eller upplåtna från boställen, som nyss sagts, ränta å medel, som vid försäljning eller avstående för allmänt behov erhållits för sådant boställe eller del därav, ävensom övriga till avlöning av prästerskapet i pastoratet avsedda medel med undantag av sådana, vilka skola tillgodokomma viss tjänstinnehavare utöver lönen eller ingå till kyrkofonden, 4) skogsförsäljningsmedel, utgående med ett efter vissa grunder beräknat belopp, samt 5) ytterligare församlingsavgifter till erforderligt belopp.

Beträffande kyrkofondens bidragsskyldighet är i 21 § föreskrivet att, om för omnämnda ändamål såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, ersättning skall av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet utom beträffande lönebelopp, som församling särskilt förbundit sig att utgöra.

Ålderstillägg och skjutsersättning gäldas av kyrkofonden, hyresersättning av pastoratet.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 253 häft. (Nr 286.)

Gottgörelse för uppdrag att annan ordinarie präst i hans tjänst biträda eller att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning utgöres av innehavaren av den senare befattningen.

I avseende å sättet för bestridande av avlöningen för det extra ordinarie prästerskapet gäller att, såsom nyss sagts, avlöningen för de så kallade ständiga adjunkterna utgår efter samma grunder som det ordinarie prästerskapets löner. Avlöningen för de extra ordinarie präster, som äro hänförliga till ovannämnda andra grupp, gäldas av kyrkofonden. De till tredje gruppen hörande extra ordinarie prästerna avlönas såsom för varje särskilt fall är föreskrivet, ofta så att skyldigheten härutinnan fördelas mellan vederbörande pastorat och kyrkofonden, stundom med bidrag från vederbörande kyrkoherde eller från enskild församlingsmedlem, bruk eller dylikt. Vad angår fjärde gruppens extra ordinarie präster eller dem, som i egentlig mening äro adjunker eller vikarier, stadgas huvudsakligen följande. Bostad och vivre ävensom skjuts i tjänstären den tillhandahållas adjunkten av den präst, till vilkens biträde han är anställd eller vilkens tjänst han uppebåller. Adjunktsarvode, inbegripet ålders-tillägg, för extra ordinarie präst, vilken är anställd såsom biträde åt allenast en ordinarie tjänstinnehavare, gottgöres av kyrkofonden. Det belopp, varmed adjunktsarvodet under förut angiven förutsättning skall förhöjas, utgöres av adjunktstagaren. Vikariearvode gäldas av den, som uppbär de med den ordinarie tjänsten förenade inkomsterna. Kostnadsersättning till adjunkt för resa till tjänstgöringsort bestrides av kyrkofonden.

Verknings-
na av det nya
avlönings-
systemet.

Jag har med den redogörelse, jag här lämnat för huvudinnehållet i de enligt 1910 års lagstiftning på ifrågavarande område gällande bestämmelserna, velat giva en allmän översikt över huru prästerna i de nyreglerade pastoraten i avlöningshänseende äro ställda. Nedanstående tablå,

September 1913—juli 1917.

Stift.	Kyrkoherdar,										Komministrar,									
	som i lön erhålla kronor årligen	som i lön erhålla 4,000—4,300 kronor årligen	som i lön erhålla 4,300—4,500 kronor årligen	som i lön erhålla 4,500—5,000 kronor årligen	som i lön erhålla 5,000—5,500 kronor årligen	som i lön erhålla 5,500—6,000 kronor årligen	som i lön erhålla 6,000—6,500 kronor årligen	som i lön erhålla 6,500—7,000 kronor årligen	som i lön erhålla 7,000—7,500 kronor årligen	som i lön erhålla 7,500—8,000 kronor årligen	som i lön erhålla ersättning för bränsle	som erhålla hyresersättning	som i lön erhålla 2,250—2,500 kronor årligen	som i lön erhålla 2,500—2,700 kronor årligen	som i lön erhålla 3,000 kronor och derutöver årligen	som i lön erhålla 3,000 kronor	som erhålla ersättning för bränsle	som erhålla hyresersättning	som erhålla ved in natura	
Uppsala	5	12	3	21	22	5	5	4	2	10	27	7	63	1	7	6	47	15	18	46
Linköping	11	22	8	22	10	7	1	—	—	4	31	2	54	—	6	4	20	8	10	22
Skara	3	4	5	29	15	3	2	—	—	1	4	37	—	29	5	13	29	21	10	26
Strängnäs	3	9	7	16	11	1	2	3	1	3	24	2	32	—	1	4	22	13	9	16
Västerås	6	3	8	16	11	4	3	3	4	7	14	2	51	—	1	5	36	4	15	37
Vaxjö	1	17	7	19	12	3	1	1	1	—	20	1	42	—	2	18	12	13	9	6
Lund	—	—	1	6	15	5	3	1	—	3	27	3	7	—	—	9	9	9	7	8
Göteborg	1	1	2	3	13	6	1	1	—	1	22	2	—	—	1	3	11	9	7	6
Karlstad	—	3	3	5	9	3	—	—	—	3	3	—	20	—	9	14	5	5	8	28
Härnösand	—	—	—	4	5	1	2	1	1	—	—	1	12	—	—	—	6	1	1	5
Luleå	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	4	5	—	—	—	8	6	6	7
Visby	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	30	72	44	143	123	42	20	16	11	36	214	20	325	6	48	61	212	102	98	229

vilken tablå inom ecklesiastikdepartementet utarbetats med ledning av löne-regleringsresolutioner, vilka under tiden september 1913—juli 1917 fastställts jämlikt lagen den 9 december 1910 angående reglering av prästerskapets avlöning, torde giva en mera överskådlig bild av huru löneförhållandena för det ordinarie prästerskapet inom olika stift kommit att gestalta sig vid det praktiska tillämpandet av den nya löne-regleringslagen.

Sälunda hava av de i förestående tablå upptagna 537 kyrkoherdar, vilkas löner under ovan angivna tidsperiod reglerats enligt det nya avlöningssystemet, i avrundat tal angivet, 5 % en kontant löneinkomst, understigande 4,000 kronor, 48 % åtnjuta i kontant lön mellan 4,000 och 5,000 kronor, 30 % mellan 5,000 och 6,000 kronor, 6 % mellan 6,000 och 7,000 kronor samt 8 % mellan 7,000 och 8,000 kronor. Av de i tablån upptagna 327 komministrarna hava omkring 2 % en kontant lön, ej uppgående till minimibeloppet 2,500 kronor, 33 % erhålla i lön mellan 2,500 och 3,000 kronor samt omkring 65 % mellan 3,000 och 5,000 kronor.

I övrigt torde följande erinringar i anslutning till tablåns innehåll vara förtjänta av intresse. Såsom jag förut nämnt, plägar Kungl. Maj:t i de fall, där tillgång till ved in natura icke är för handen eller i varje fall den ved, som å bostället kan erhållas, icke är tillräcklig för täckande av tjänst-innehavarens vedbehov, såsom fyllnadsbelopp tillerkäna vederbörande präst särskild ersättning i penningar för behovet att köpa bränsle. Vid bestämmandet av dylik ersättning har räknats med ett vedbehov av, för kyrkoherde 50 kubikmeter och för komminister 40 kubikmeter, allt för år, samt till utgångspunkt vid beloppets fastslående tagits priset per kubikmeter för virke å rot under normala prisförhållanden. De fyllnadsbelopp, som i sådant avseende tillkommit prästerna, torde, fränsett enstaka undantag, icke hava överstigit 225 kronor. — Vad angår de i tablån omförmälda hyresersättningar, som, där hinder mött för upplåtande av fri bostad, tillagts prästerna att gäldas av pastoraten, hava dessa belopp i stort sett såsom regel utgjort, för kyrkoherdar 1,000 kronor och för komministrar 600 kronor.

Jag övergår nu till en framställning av de synpunkter, som under ärendets förberedande behandling gjort sig gällande med avseende å frågan om behovet för dessa präster av krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Spörsmålet, huruvida ett sådant behov föreligger, frågan om dess omfattning ävensom huru länge det kan komma att äga varaktighet, beröres av *kyrkofondskommittén* i början av dess utlåtande, där kommittén yttrar:

Prästerskapet i de nyreglerade pastoraten kan med fullt fog sägas vara i löne-avseende jämförligt med statens tjänstemän i allmänhet. Lönesatserna för de senare äro normerade efter de förhållanden, som voro gällande år 1907, då den första löne-

Kyrkofonds-
kommittén.

staten efter nu tillämpade lönetyper, den för statskontoret, fastställdes, under det att normeringen av lönesatserna för prästerna skedde efter förhållandena åren 1909—1910; och från det förstnämnda till de båda sistnämnda åren torde någon förändring i avseende å levnadskostnaderna knappast kunna sägas hava inträtt. Visserligen pågår alltjämt regleringen av prästerskapets löner, men denna är bunden av de år 1910 antagna grunderna för lönerna beräkning, i följd varav, så länge 1910 års lagstiftning kvarstår orubbad, vid den fortgående regleringen av de särskilda prästernas löner avseende ej kan eller får fästas vid den numera inträdda dyrtiden. Det nya prästerliga avlöningssystemet är ej heller så beskaffat, att det i stort sett skulle göra prästerskapet i mindre grad än befattningshavarna i statens tjänst berörda av dyrtiden och dess verkningar. Det måste följaktligen efter kommitténs uppfattning vara ett fullt befogat anspråk, att de präster, vilkas avlöning utgår efter de år 1910 fastställda grunder, få med anledning av den förhöjning i levnadskostnaderna, som uppstått eller kan komma att uppstå till följd av det pågående kriget, åtnjuta krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt lönetillägg efter enabanda grunder och för motsvarande tid, som äro eller bliva bestämda för befattningshavare i statens tjänst.

Då Kungl. Maj:t, efter riksdagens hörande, genom kungörelse den 29 maj 1917 beviljat befattningshavare i statens tjänst krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 att utgå efter vissa närmare angivna grunder, har kommittén alltså funnit sig böra i första hand undersöka, huruvida och i vad mån genom anvisande av medel ur kyrkofonden tillgång kan beredas att åt präster, som här avses, tilldelas krigstidstillägg och krigstidshjälp under ecklesiastikåret 1917—1918 — vilket torde få anses för prästerna närmast motsvara löneåret 1917 för statstjänarna — enligt samma grunder, som genom ovanberörda kungörelse bestämts för befattningshavare i statens tjänst.

Undersökningen måste dock uppenbarligen sträckas längre. Det kan nämligen ej tänkas annat än att det behov av löneförbättring, som är en följd av den av det pågående kriget föranledda dyrtiden, kommer att bliva bestående en icke obetydlig tid framåt. Då lönerregleringen för prästerskapet alltjämt pågår, så att under en följd av år antalet präster, vilkas avlöning utgår efter ny lönerreglering, årligen avsevärt ökas, stegras också år från år anspråken på kyrkofondens förmåga att bereda löneförbättring åt det nyreglerade prästerskapet. Med hänsyn härtill har kommittén ansett sig böra söka utreda kyrkofondens förmåga att även under närmast följande år lämna tillgång till sådan löneförbättring, varom nu är fråga. Det har syntts kommittén tillräckligt att för närvarande begränsa denna utsträckt undersökning till ecklesiastikåren 1918—1919 samt 1919—1920. Men på grund av ovissheten om dyrtidstillståndets varaktighet måste givetvis den frågan framställas sig till besvarande, om och i vad mån kyrkofonden skulle äga förmåga att bereda prästerna lönetillskott, för den händelse dyrtidstillståndet fortsätter, även sedan den prästerliga lönerregleringen blivit till fullo genomförd. Kommittén har därför ansett sig icke kunna undgå att söka besvara jämväl denna fråga. För detta ändamål har kommittén sökt bilda sig en föreställning om hurudan fondens ställning kan antagas vara år 1925. Lönerregleringen för prästerskapet kan nämligen, praktiskt taget, anses vara genomförd med ingången av ecklesiastikåret 1925—1926. Antalet äldre lönerregleringar, som utgå efter sagda tid, är nämligen 34, vilkas giltighetstid successivt löper till ända åren 1926—1934 samt år 1941, men på grund av föreskriften i 2 § i lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför eventuellt kan upphöra redan förr, dock tidigast den 30 april 1924.

Vid fullgörandet av undersökningen om kyrkofondens förmåga att bereda krigstidstillägg och krigstidshjälp efter utgången av ecklesiastikåret 1917—1918 har det

emellertid syntes kommittén tydligt, att den tillfälliga löneförbättring, som skulle avse denna tid, icke skäligen kan hållas vid det mått, som givits åt löneförbättringen för år 1917—1918. Den fördyring av levnadskostnaderna, som givit anledning till löneförbättringen under år 1917, har därefter fortgått i stegrat mått och fortfar alltså. Många omständigheter tyda på att höjdpunkten ännu ej uppnåtts.

De inom departementet tillkallade särskilda sakkunniga yttra med avseende på frågan om det nyreglerade prästerskapets behov av dyrtidshjälp följande:

Genom de beslut, som av 1916 och 1917 årens riksdagar fattats rörande krigstidshjälp och krigstidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hava från det allmänna sida åtgärder vidtagits, varigenom statstjänare i egentlig mening under den av världskriget framkallade dyrtiden bragts den ekonomiska hjälp, förhållandena ansetts påkalla och medgiva. I enahanda syfte har ock Kungl. Maj:t avlåtit proposition till den nu samlade riksdagen. Prästerna, som genom arten av det arbete, de utföra, måste anses direkt och i betydande mån tjäna statliga intressen, men som genom sin särställning i administrativt hänseende ej tillhöra nämnda kategori av befattningshavare, hava härvid kommit att stå utanför. Det synes emellertid de sakkunniga uppenbart, att den rådande kristiden, vars verkningar för var dag, som går, bliva allt mera kännbara och för närvarande enligt officiella uppgifter räknas hava medfört en stegring av levnadskostnaderna med mera än 70 procent, näppeligen kan hava lämnat prästerna i de enligt 1910 års lönelagar reglerade pastoraten oberörda. Dessa präster, vilkas avlöning utgår enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda grunder, hava ju huvudparten av sina löneinkomster fastslagna till kontanta penningbelopp och måste därför i stort sett anses vara att i löneavseende jämföra med statens befattningshavare, detta så mycket mera som de ekonomiska förhållanden, från vilka 1910 års lagstiftare utgått vid bestämmandet av grunderna för ifrågakvarande prästers avlöning, voro på det hela taget enahanda som de, vilka bildade utgångspunkten för de ännu gällande lönetyperna för statstjänstemän.

Om det således torde få anses otvivelaktigt, att prästerskapet i de nyreglerade pastoraten genom den rådande dyrtiden kommit i ett läge, vilket — liksom i fråga om statens befattningshavare — påkallar ett ekonomiskt stödande ingripande från det allmänna sida, framställer sig till besvarande det spörsmålet, huruvida den av kriget framkallade stegringen i levnadskostnaderna varit i lika hög grad kännbar för dessa präster som för statstjänstemännen eller om anledning förefinnes att med avseende å dyrtidens verkningar göra någon skillnad mellan prästerna och statens befattningshavare.

Det har nyss framhållits, hursom prästerskapet i de nyreglerade pastoraten på grund därav, att huvuddelen av dess avlöning utgår i kontanta penningar, i lönehänseende intager en med statstjänstemännen jämförlig ställning.

Emellertid åtnjuta ju dessa präster utöver den kontanta lönen fri bostad med, där förhållandena sådant medgiva, erforderligt område till trädgård ävensom rätt till husbehovsbränsle från boställsskogen i mån av tillgång. Tillika åligger det boställsarrrendator, jämlikt § 13 i kungl. förordningen den 15 september 1911 angående utarrrendering av prästerskapets löneboställen, att mot »mätlig ersättning» till tjänstinnehavaren utgöra vissa tjänstbarheter, nämligen, förutom skjutsning och en del arbetsprestationer med avseende å renhållning å prästgården och trädgårdens skötsel, att för tjänstinnehavarens hushåll å prästgården avlämna mjölk och smör samt att bereda

Departement-
sakkunniga

av tjänstinnehavaren anskaffad ved ävensom, där denne får ved eller bränntrösk å bostället, hugga eller upptaga samt framföra vad därav erfordras.

Svaret på det ovan angivna spørsmålet synes alltså bliva beroende av, huruvida nu omförmälda naturaförmåner äro för prästens hushållning av den betydelse, att prästen på grund därav kan anses vara bättre rustad än en statens befattningshavare att utstå dyrtidens tryck.

Vad då först angår förmånerna av fri bostad och vedbrand torde det icke kunna dragas i tvivelsmål, att förekomsten av dessa förmåner vid bestämmandet av de grunder, efter vilka prästerskapets kontanta avlöning skulle utgå, inverkat därhän, att den kontanta lönen kommit att hållas inom snävarare gränser än som skulle blivit fallet, om rätten till dessa förmåner saknats. Härigenom torde, även om det icke kan förnekas, att nu ifrågavarande naturaförmåner i och för sig äro värdefulla, den fördel, deras åtnjutande innebär för prästen, hava i viss mån neutraliserats. Därtill kommer, beträffande den fria bostaden, att i den allmänna stegring å alla livsförnödenheter, som under krigsåren ägt rum, bostadshyrornas ökning dock spelar en *jämförelsevis* mindre betydande roll, och vidkommande förmånerna av trädgård är att märka, förutom det att densamma icke tillgodokommer städernas prästerskap och ett stort antal av prästerna å landsbygden, att dess värde i väsentlig mån förringats genom de under de senare åren i betydande grad ökade kostnaderna för den egentliga trädgårdsskötseln.

I fråga om de tjänstbarheter, arrendatorn är skyldig att, såsom det i arrendeförordningen heter, mot måttlig ersättning utgöra till tjänstinnehavaren, synas endast de, som röra arrendatorns befattning med prästens ved och hans skyldighet att leverera mjölk och smör, vara av den beskaffenhet, att de här böra komma i betraktande.

För bedömande av frågan om dessa förmåners värde för prästerna hava de sakkunniga genomgått 95 under de sista åren upprättade arrendekontrakt angående prästlöneboställen i skilda delar av landet. De i kontrakten härutinnan förekommande bestämmelserna hava därvid befunnits mycket växlande, och det torde icke vara möjligt att angiva några vissa normer, som följts vid kontraktens avfattande. Särskilt gäller detta veden, för vilkens huggning, framforsling och beredning ersättningen varierar högst betydligt å de olika orterna. Ej sällan förekommer den bestämmelsen, att mjölken eller smöret eller arrendatorns arbete med veden skall ersättas efter »ortens pris». I några av de behandlade fallen kan tjänstinnehavaren säkerligen sägas hava ej ringa fördel av de prestationer från arrendatorns sida, som i kontraktet blivit honom tillförsäkrade; i andra fall åter torde värdet av de utfästa tjänstbarheterna vara mindre. I synnerhet i de fall, där »ortens pris» skall lända till efterrättelse, torde prästen vara föga skyddad mot omätliga prisstegringar. I det stora hela har den verkställda granskningen hos de sakkunniga efterlämnat det intrycket, att oaktat ifrågavarande tjänstbarheter kunna sägas i allmänhet innebära eu förmån för prästerskapet, de likväl icke äro av den betydelse, att det skulle vara rättvist att med hänsyn till desamma giva krigstidsunderstödet åt prästerna mindre dimensioner än det understöd, som för år 1918 i propositionen nr 10 föreslagits i fråga om statens befattningshavare.

På grund av vad sålunda anförts vilja de sakkunniga för sin del bestämt tillstyrka, att från statens sida åtgärder snarast vidtagas för att prästerskapet — i likhet med de statsanställda — erhålla det bistånd i ekonomiskt hänseende, som med hänsyn till den av världskriget framkallade dyrtiden kan anses påkallat.

Den stegring i levnadskostnaderna, som någon tid efter krigets utbrott tog sin början och sedermera fortgått regelbundet och med ökad intensitet, har under det sistförflutna året nått sådana mått, att enligt min mening en nödvändighet föreligger för statsmakterna att träda hjälpande emellan för lindring i de svårigheter, som träffat särskilt dem bland statskyrkans präster, vilka, i likhet med statstjänarna, äro hänvisade att huvudsakligen leva på till kontanta belopp fixerade löner.

Med avseende på verkningarna av den allmänna prisfördyringen under kriget torde det vara tillräckligt att erinra, hurusom chefen för finansdepartementet enligt det vid propositionen nr 10 till innevarande års riksdag angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst fogade utdrag av statsrådsprotokollet den 18 januari 1918 anfört, att den under kriget uppkomna höjning i levnadskostnaderna, som vid oförändrad levnadsstandard drabbar ett normalhushåll om man, hustru och två barn, på grund av uppgifter från 44 städer och stadsliknande samhällen av socialstyrelsen i december 1916 beräknats till i runt tal 40 procent och i slutet av november 1917 till minst 72 procent, och departementschefen tillägger, att man utan fara för överdrift torde kunna taga för givet, att den av kriget förorsakade stegringen i levnadskostnaderna dåmera kunde för ett dylikt normalhushåll, under förutsättning av oförändrad levnadsstandard, beräknas till minst 75 procent. Det är allom bekant, att under den del av år 1918, som sedermera gått till ända, den allmänna höjningen av prisen på livsförnödenheter fortgått i stegradt mått, och med säkerhet kan man förutse, att höjdpunkten ännu icke är uppnådd.

Om med hänsyn till innebörden av nyssnämnda beräkningar allt tvivel torde vara uteslutet därom, att ett verkligt behov av krigstidsunderstöd måste föreligga för nu ifrågavarande präster, synes frågan om behovets styrka givetvis kunna vara föremål för olika meningar.

Kyrkofondskommittén har ansett, att krigstidstillägget och krigstidshjälpen åt prästerna borde följa samma grunder som motsvarande förmåner för statstjänarna, även i fråga om beloppens storlek. Kommittén torde följaktligen hava varit av den mening, att behovets styrka är densamma hos prästerskapet som hos de i statens tjänst anställda befattningshavarna.

Man får emellertid vid bedömandet av detta spörsmål ej förbise, att i löneavseende full jämställighet icke råder mellan prästerna och statens befattningshavare, beroende på de naturaförmåner, prästerskapet åtnjuter. Detta förhållande har ock beaktats av de sakkunniga, som till behandling upptagit frågan, huruvida berörda naturaförmåner kunna anses vara av sådan betydelse för prästernas ekonomi, att krigstidstillägget och krigs-

tidshjälpen åt dem böra erhålla mindre omfattning än motsvarande för-
måner för statstjänstemännen. Härvid avses dock endast understöd för
tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918. Vad beträffar det krigstidstillägg
och den krigstidshjälp, som för sågda ecklesiastikår skulle utgå till prästerna,
har ej ifrågasatts annat, än att de skulle hava samma proportioner som
statstjänarnas motsvarande understöd för år 1917. — De sakkunniga
komma till det resultatet, att naturaförnåmnerna visserligen äro prästerna
till gagn men ej i den grad, att det kan anses påkallat att giva krigstids-
tillägget och krigstidshjälpen åt prästerna för tiden efter ecklesiastikåret
1917—1918 mindre dimensioner än det motsvarande understöd, som för
år 1918 i propositionen nr 10 av Kungl. Maj:t föreslagits i fråga om sta-
tens befattningshavare.

Vid den tidpunkt, då de sakkunniga hade att behandla detta ämne,
förelåg ännu icke riksdagens beslut med anledning av nämnda proposi-
tion. Det beslut, riksdagen sedermera fattat rörande krigstidstillägg och
krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, innebär
emellertid, såsom bekant, en icke oväsentlig höjning av de av Kungl.
Maj:t föreslagna beloppen. Frågan är då, om jämväl för prästerskapets
del en motsvarande ökning bör ske.

Då det gäller att bestämma måttet av det krigstidstillägg och den
krigstidshjälp, som må tillkomma prästerskapet för ecklesiastikåret 1918—
1919, har jag funnit mig böra stanna vid att tillstyrka, att krigstidstill-
lägget och krigstidshjälpen för sagda ecklesiastikår måtte utgå enligt de
grunder i tillämpliga delar, som i propositionen nr 10 till innevarande års
riksdag utstakats för motsvarande understöd åt befattningshavare i stats-
tjänst, d. v. s., i korthet uttryckt, krigstidstillägg: 200 kronor jämte 30
procent av avlöningen, maximum 1,700 kronor; krigstidshjälp enligt kun-
görelsen den 29 maj 1917 med 50 procent förhöjning jämte utsträckning
till löntagare med högst 4,000 kronors taxerad inkomst.

Då jag sålunda förordar ett lägre understöd åt ifrågavarande präster
än det, som enligt förenämnda riksdagsbeslut skall tillkomma statstjänste-
männen, gör jag det i främsta rummet av det skälet, att, såsom av det
följande kommer att framgå, kyrkofondskommittén vid sina beräkningar
rörande kyrkofondens förmåga att delta i kostnaderna för utgörandet
av krigstidsunderstöd åt prästerna i nyreglerade pastorat utgått från att
krigstidstillägget och krigstidshjälpen åt prästerskapet för ecklesiastikåret
1918—1919 skulle bliva av samma storlek, som i förberörda proposition
föreslagits i fråga om statens befattningshavare. Någon utredning, som
gör det möjligt att med tillförlitlighet bedöma fondens bärighet för det
fall, att prästerskapets krigstidstillägg och krigstidshjälp för ecklesiastikåret

1918—1919 erhöle samma dimensioner som det av riksdagen i år beslutade krigstidsunderstödet åt statens befattningshavare, föreligger däremot icke. I saknad av sådan utredning synes det mig icke tillrådligt att giva krigstidstillägget och krigstidshjälpen åt prästerna i de nyreglerade pastoratet för ecklesiastikåret 1918—1919 större omfång, än jag här förordat.

Den olikställighet mellan prästerskapet och statstjänarna, som härigenom skulle uppstå i fråga om krigstidsunderstödet omfattning, synes mig även ur rent sakliga synpunkter kunna försvaras. De naturaförmåner i form av bostad och bränsle in natura, som prästerskapet i stor utsträckning åtnjuter, bidraga givetvis till en ej oväsentlig lindring i dyrtidens tryck. Ävenledes lär det ej kunna bestridas, att de tjänstbarheter, som i en mängd fall tillförsäkrats prästerna i arrendekontrakten, i någon mån bidraga att göra kristiden mindre kännbar för prästerna än för de i statens tjänst anställda befattningshavarna. Jag anser därför, att, vad angår tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918, man rättvisligen med avseende på storleken bör göra någon skillnad mellan det krigstidstillägg och den krigstidshjälp, statens befattningshavare erhålla, och det motsvarande understöd, varav prästerna må komma i åtnjutande. För att bedöma huru långt man härvid bör gå, hade det väl varit önskligt, att en mera ingående undersökning rörande värdet av prästerskapets naturaförmåner förelegat. Då emellertid en dylik undersökning med säkerhet skulle hava dragit ut på tiden, så att ärendet icke kunnat framläggas för den nu samlade riksdagen, har jag nödgats avstå därifrån. Såsom frågan nu ligger, synes det mig, som om den av mig förordade reducering av prästernas krigstidstillägg och krigstidshjälp i förhållande till statstjänarnas — även om den av förut angivna skäl ej grundar sig på någon matematisk uppskattning av ifrågavarande förmånens värde — likväl av såväl praktiska skäl som ur billighetssynpunkt vore efter omständigheterna tillfredsställande. Kvarstår behovet av krigstidstillägg och krigstidshjälp för prästerna jämväl för tiden efter ecklesiastikåret 1918—1919, måste givetvis, liksom i fråga om statens befattningshavare, för varje år tagas under omprövning, vilket mått understödet för det året skäligen bör erhålla.

2. Grunderna för beräkningen av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten.

Grunderna för beräkningen av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten.
Kyrkofondskommittén.

Kyrkofondskommittén har vid fullgörande av det uppdrag, som lämnats densamma genom Kungl. Maj:ts förberörda beslut den 28 september 1917, utgått från att prästerskapet i de nyreglerade pastoraten skulle komma i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt enahanda grunder, som blivit eller kunde komma att bli bestämda i avseende å befattningshavare i statens tjänst. Krigstidstillägget och krigstidshjälp för ecklesiastikåret 1917—1918 har sålunda ansetts skola utgå i huvudsaklig enlighet med de grunder, som angivits i den av Kungl. Maj:t med stöd av 1917 års riksdags beslut i ämnet den 29 maj 1917 givna kungörelsen angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst. För innehållet i denna kungörelse, såvitt dess bestämmelser ansetts kunna få tillämpning på prästerna, lämnar kommittén följande redogörelse, vilken jag åberopar:

Kungörelsen
den 29 maj
1917.

Krigstidstillägg äga befattningshavare i statens tjänst — under förutsättning att deras avlöning blivit av Konung och riksdag bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder — med nedan angivna begränsningar och undantag uppbära med 15 % å bland annat följande i samma avlöning ingående slag av kontanta förmåner, nämligen lön, tjänstgöringspenningar, ortstillägg, arvode, ålderstillägg, bostads- och bränsleersättning, extra lönetillägg, tillfälligt lönetillägg. Om en befattningshavares krigstidstillägg skulle understiga 250 kronor för år räknat, höjes detsamma till detta belopp, dock under iakttagande att krigstidstillägget icke må överstiga 25 % av de kontanta avlöningsförmåner, på vilka det beräknas. Ingen befattningshavares krigstidstillägg får överstiga 800 kronor för år räknat (§ 1). — Krigstidstillägg beräknas endast å avlöningsmedel, som utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas krigstidstillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel, dock att krigstidstillägg åt befattningshavare vid universitetet och de allmänna läroverken beräknas å hela det belopp, vartill ovan angivna slags avlöningsförmåner uppgå (§ 2). — Krigstidstillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken han först blivit befördrad (§ 3). — Krigstidstillägg må tillkomma befattningshavare allenast till så stort belopp, att detta tillhoppa med hans från en eller flera befattningar i statens tjänst härflytande inkomster av ovan uppräknade slag jämte värdet av bostad, då sådan åtnjutes, icke överstiger 9,800 kronor (§ 4). — Krigstidstillägget anses tillhöra lönen och utgår odelat

till befattningshavare, även om han under tjänstledighet för svag hälsas vådande m. m. avstår lönen helt eller delvis (§ 5). — Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas krigstidstillägg under iakttagande i tillämpliga delar av ovan angivna bestämmelser (§ 6).

Krigstidshjälp, beräknad dels för befattningshavares hustru, om han vid årets ingång var gift, och dels för barn under 15 års ålder, vilka han vid samma tidpunkt underhöll, utgår, med nedan angivna undantag och förbehåll, till befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1917 innehade ordinarie anställning, samt sådana i statens tjänst anställda icke-ordinarie befattningshavare, som den 1 januari 1917 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat (§ 8). — Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas, bland andra, befattningshavare, som jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken under år 1917 ägde rum, har att erlægga dylik skatt för högre belopp än 3,000 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade, samt befattningshavare, som lämnar statstjänsten före den dag, då kungörelsen om krigstidshjälpens utbetalande trädde i kraft (§ 9). — Beloppet av den krigstidshjälp, som må till befattningshavare utgå, bestämmes i förhållande till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt sålunda, att befattningshavare, som erlägger dylik skatt för högst 1,000 kronor, erhåller för hustru 100 kronor och för varje sådant barn som nyss sagts till och med fem 50 kronor, befattningshavare, som erlägger skatt för ett belopp från 1,000 till och med 2,000 kronor, erhåller för hustru 80 kronor och för varje barn till och med fem 40 kronor samt befattningshavare, som erlägger skatt för belopp från 2,000 till och med 3,000 kronor, erhåller för hustru 60 kronor och för varje barn till och med fem 30 kronor (§ 10).

Sammanlagda beloppet av en befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året må icke överstiga 800 kronor (§ 12). — Om befattningshavare under året avlidit, innan honom tillkommande krigstidstillägg och krigstidshjälp till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset (§ 17).

Även för framtiden böra efter kommitténs mening lönetillskotten för prästerna följa samma grunder, som bliva bestämda för befattningshavare i statens tjänst. Härvid har kommittén räknat med att de belopp, som för tillfällig löneförbättring under år 1918 åt sådana befattningshavare komme att föreslås, skulle bliva icke oväsentligt förhöjda utöver vad som bestämts att utgå för år 1917.

Härom yttrar kommittén:

Enligt senaste tillgängliga uppgifter av socialstyrelsen kan fördyringen i levnadskostnaderna vid september månads utgång beräknas uppgå till 66 %. Tjänstemannakårerna lära icke kunna göra sig förhoppning om att genom lönetillägg hållas skadeslösa för hela denna betydande ökning, varför kommittén ansett sig böra beräkna, att endast viss del därav må bliva ersatt. Förslagsvis har kommittén trots sig kunna räkna med att i genomsnitt omkring hälften av fördyringen finge gottgöras löntagarna genom lönetillägg. Då tillika den strävan gör sig gällande att tilldela de lägre löntagarna proportionsvis högre lönetillägg än som tillgodokommer de bättre avlönade, har kommittén ansett sig hava skäl att mäta ut lönetillägget på sådant sätt, att varje befatt-

ningshavare, oberoende av lörens storlek, erhåller ett för alla lika belopp samt därutöver ett tillskott, beräknat i förhållande till lörens storlek. Det förra beloppet har kommittén förslagsvis antagit till 200 kronor, det senare till en summa motsvarande 30 % av avlöningsmedlen. Med tillämpning av denna beräkningsgrund behöves icke, såsom enligt kungörelsen den 29 maj 1917 skedde, räknas något minimibelopp för krigstidstillägget. Det förut antagna maximibeloppet torde däremot, med hänsyn till att den fortgående stegringen gör sig alltmera kännbar även för de högre inkomsttagarna, behöva icke oväsenligt förhöjas. Kommittén har för sin del räknat med alternativa maximibelopp för krigstidstillägget av 1,700 kronor (alternativ B. 1) och 2,000 kronor (alternativ B. 2). Sistberörda skäl har även föranlett kommittén att ej heller räkna med något visst högsta belopp, som krigstidstillägget i förening med löneinkomsterna ej må överstiga.

Vad krigstidshjälpen angår, har kommittén förutsatt, att befattningshavare i något större omfattning än förut skulle bliva berättigade till sådant samt att tilläventyrs krigstidshjälpens belopp borde höjas. För tiden efter år 1918 har kommittén därför beräknat, att alla befattningshavare, som jämlikt taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt hade att erlägga dylik skatt för belopp till och med 4,000 kronor, skulle komma i åtnjutande av krigstidshjälp ävensom att krigstidshjälpen skulle förhöjas med 50 % utöver de nu beviljade beloppen, därvid den nytillkomna kategorien befattningshavare med skatt för 3,000—4,000 kronors inkomst skulle undfå krigstidshjälp efter samma grund, som nu är stadgad för befattningshavare med skatt för 2,000—3,000 kronors inkomst.

Kommittén, som förutsatt, att det sammanlagda belopp, som befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året icke må överstiga, skall utgöra 1,700, respektive 2,000 kronor eller lika med högsta beloppet krigstidstillägg, har emellertid av skäl, som torde av det följande framgå, icke kunnat vid beräkningarnas utförande iakttaga denna regel.

För den händelse Kungl. Maj:t skulle finna skäligt tilldela befattningshavare i statens tjänst lönetillägg till högre belopp än förut angivits, har kommittén ansett sig böra verkställa en beräkning angående beloppet krigstidstillägg, därest detta bestämdes till 50 % av löneinkomsterna, dock högst 2,500 kronor.

Vad angår frågan om vilka befattningshavare, som skulle komma i åtnjutande av nu ifrågasatt krigstidstillägg och krigstidshjälp, framhåller kyrkofondskommittén, att från tilldelningen av sådana förmåner böra uteslutas innehavare av prebendepastorat, nämligen professors- och lektorsprebendena — biskopsprebendena äro under indragning — enär dessa enligt kungörelsen den 29 maj 1917 för krigstidstillägg fått tillgodoräkna sig jämväl den del av professors- eller lektorslönen, som härflyter från prebendepastoraten.

Däremot har kommittén räknat med att det extra ordinarie prästerskapet skulle medtagas, varvid kommittén ansett sig icke böra utesluta de till förut omfördälda andra grupp hörande extra ordinarie prästerna (kontrakts- och stiftsadjunkter, järnvägsprästen), emedan dessa förmodats komma att fortbestå även efter det ny lönereglering genomförts för prä-

sterskapet i de pastorat, som falla inom deras tjänstgöringsområden, och följaktligen ansetts vara att hänföra till den nya prästerliga organisationen.

I detta sammanhang erinrar kommittén, hursom Kungl. Maj:t dels genom beslut den 2 oktober 1917 beviljat lönetillskott för ecklesiastikåret 1916—1917 eller i vissa fall för kalenderåret 1917 åt förenämnda kontraktsadjunkter, dels ock genom kungörelse samma dag förordnat, att det adjunktsarvode, som jämlikt adjunktsavlöningsförordningen tillkommer varje såsom adjunkt tjänstgörande extra ordinarie präst, skall för ecklesiastikåret 1916—1917, därest arvodet utgått ur kyrkofonden samt vederbörande arvodestagare ägt för nämnda ecklesiastikår uppbära ålderstillägg, förhöjas med 15 %, beräknade å summan av grundbeloppet och ålderstillägget eller ålderstilläggen. Nu nämnda förhållande bör dock enligt kommitténs mening ej utgöra hinder för att ifrågavarande befattningshavare för framtiden komma i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt de nya grunder, som kunna varda bestämda för präster, vilka omfattas av den nya prästerliga organisationen.

Utom räkningen hava däremot lämnats de till omnämnda tredje grupp hörande extra ordinarie prästmännen, d. v. s. innehavare av extra ordinarie befattningar, vilka med Kungl. Maj:ts begivande inrättats inom pastorat, där lönerreglering enligt 1910 års lagar icke trätt i tillämpning (pastoratsadjunkter m. fl.). Likaledes hava undantagits sådana till fjärde gruppen (de egentliga adjunkterna och vikarierna) hörande extra ordinarie präster, vilkas avlöning ej utgår enligt de i löneregleringslagen angivna grunderna. Detta är, upplyser kommittén, för närvarande förhållandet endast i Visby stift.

Vad vidare angår *de slag av löneförmåner, varå krigstidstillägget må beräknas*, har kommittén förutsatt, att dessa, i anslutning till kungörelsen den 29 maj 1917, böra, så vitt angår ordinarie präster, utgöras av lön, ålderstillägg, hyresersättning och i gällande löneregleringsresolution bestämd skjutsersättning, beträffande så kallade ständiga adjunkter av arvode, däri inberäknat ålderstillägg, ävensom ersättning för bostad och vivre samt i fråga om andra tjänstgörande extra ordinarie präster av arvode, däri inberäknat ålderstillägg. Med kungörelsen anser kommittén ock överensstämman, att krigstidstillägget även må beräknas å det tillfälliga lönetillskott, som Kungl. Maj:t, på sätt nyss erinrats, genom beslut den 2 oktober 1917 beviljat kontraktsadjunkter.

Med ordinarie präst har kommittén likställt extra ordinarie präst, som åtnjuter med ordinarie prästerlig tjänst förenade löneförmåner enligt därom av Kungl. Maj:t särskilt meddelad föreskrift (s. k. långvakansvikarier).

Nedan omförmälda löneförmåner har kommittén ansett icke böra läggas till grund för krigstidstilläggets beräkning:

1) Vad genom donation av enskild tillförsäkrats innehavare av viss prästerlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöver lönen (7 § löneredningslagen). Någon särskild motivering för detta undantag synes kommittén ej vara behöfelig.

2) Belopp, som präst, mot avstående av rätt till ved in natura, från kyrkofonden erhåller såsom ersättning härför. Skulle sådant ersättningsbelopp finnas för lågt, kan — yttrar kommittén — befattningshavaren åter begagna sig av rätten att utfå veden in natura eller ock hos Kungl. Maj:t göra framställning om beloppets förhöjande.

3) Förhöjning å arvode, som tillkommer extra ordinarie präst på grund därav, att han uppehåller mer än en befattning. Detta följer av grundsatsen om att krigstidstillägg må uppbäras endast å en befattning.

4) Den ersättning för bostad och vivre, som skall utgå till annan tjänstgörande extra ordinarie präst än så kallad ständig adjunkt. Beträffande sistberörda undantag yttrar kommittén:

Ifrågavarande ersättningsbelopp skall nämligen utgöras av adjunktstagaren. Därtill kommer, att beloppet, såsom förut nämnts, för varje särskilt fall skall bestämmas av domkapitlet med hänsyn till levnadskostnaderna i orten, i följd varav det är lagt i domkapitlets hand att fastställa ersättningsbeloppet med hänsyn tagen till dyrtiden. Ett undantag härifrån torde böra göras i avseende på det för ekklesiastikåret 1917—1918 beräknade krigstidstillägget, enär av uppgifter, som kommittén införskaffat från domkapitlet, synes framgå, att dyrtidsförhållande åtminstone i regeln icke haft inflytande på bestämmandet av de ersättningsbelopp av ifrågavarande slag, vilka må vara för året gällande.

5) Vikariearvoden. Till stöd härför åberopar kommittén det förhållandet, att dessa ålagts adjunktstagaren till utgörande — utom i det fall att adjunktstagaren icke uppbär lön, fastställd enligt 1910 års prästlöneredningslag.

6) Den förhöjning i arvodet för adjunkter, varom föreskrift meddelats i ovan omförmälda kungörelse den 2 oktober 1917. Sagda förhöjning, som utgått med 15 % av arvodet, synes nämligen — säger kommittén — i motsats mot ovanberörda, kontraktsadjunkterna beviljade lönetillskott, vilka utgått med fixa belopp, vara att betrakta likställd med ett för året 1916—1917 beviljat krigstidstillägg.

7) Kontraktsprostarvode. Anledningen till detta undantag skall jag angiva i det följande.

I enlighet med den grundsats, som är angiven i § 3 i kungörelsen den 29 maj 1917 har det synts kommittén böra iakttagas, att präst,

som uppehåller mer än en befattning, vare sig den andra tjänsten är prästerlig eller ej, icke må åtnjuta lönetillägg från mer än den ena befattningen.

I detta hänseende anser dock kommittén nödvändigt att vidtaga en viss modifikation, nämligen i det fall, att någon innehar två eller flera befattningar av sådan beskaffenhet, att förekommande krigstidstillägg för den ena befattningen skall utgå exempelvis av statsmedel, under det att tillägget för den andra skulle gäldas ur kyrkofonden. Att här tillämpa grundsatsen, att krigstidstillägg skulle utgå endast för den ena av befattningarna — den som medför den högsta avlöningen — skulle kunna erbjuda svårigheter. Särskilt bleve detta fallet, om rättigheten att för den ena befattningen uppbära krigstidstillägg beviljades senare än rättigheten i avseende å den andra, så att valfrihet icke föreläge redan då befattningshavaren började lyfta det med den senare befattningen förenade tillägget. Om till exempel en komminister med 3,000 kronors avlöning tillika innehar statsbefattning med 1,500 kronors arvode och han börjar av statsmedel uppbära krigstidstillägg, beräknat för den senare tjänsten, huru — yttrar kommittén — skall förfaras, då han därefter berättigas att ur kyrkofonden åtnjuta sådant tillägg för komministerstjänsten med den begränsning, att krigstidstillägg endast får utgå för den ena tjänsten? Möjligen skulle han då, mot återbärande till statsverket av vad han därifrån uppburit, få hos kyrkofonden lyfta vad honom ifrån denna tillkomme. Lämpligare synes dock vara att ordna det så, att när innehavare av prästerlig territoriell tjänst tillika innehar statstjänst med rätt att å den senare åtnjuta krigstidstillägg, statens skyldighet att tillhandahålla detta tillägg bibehålles, men prästen tillika erhåller rätt att, om han varit berättigad till högre krigstidstillägg på den territoriella prästerliga befattningen, uppbära *skillnaden* ur kyrkofonden.

Likaledes torde enligt kommitténs mening böra gälla, att den, som är berättigad till krigstidshjälp av statsmedel, icke må ur kyrkofonden uppbära sådan hjälp.

I detta sammanhang påpekar kommittén, att i följd av bestämmelsen därom, att präst, som uppehåller mer än en befattning, icke må tillgodonjuta krigstidstillägg från mer än den ena befattningen, arvodet såsom kontraktsprost icke bör läggas till grund för krigstidstilläggets beräkning.

Såsom förut nämnts är i fråga om 1917 års krigstidstillägg till befattningshavare i statens tjänst stadgat, att krigstidstillägget må uppgå allenast till så stort belopp, att detta tillhoppa med hans från en eller flera befattningar i statens tjänst härflytande inkomster av de i kungörelsen

angivna slag jämte värdet av bostad, då sådan åtnjutes, icke överstiger 9,800 kronor.

Kommittén framhåller nu, att då det ordinarie prästerskapet i regeln åtnjuter fri bostad, men denna icke är uppskattad till visst värde, svårigheter tvivelsutan skulle uppstå vid tillämpningen av de blivande bestämmelserna om krigstidstilläggets beräkning, därest nyssnämnda stadgande bibehölles oförändrat i avseende å prästerskapet. Kommittén har därför ansett sagda maximibelopp böra för prästerna, så vitt angår ecklesiastikåret 1917—1918, beräknas till 9,000 kronor, värdet å den fria bostaden eller hyresersättning, då sådan åtnjutes, oberäknat.

Krigstidstillägg bör, anser kommittén, i likhet med vad som gäller om avlöningen i allmänhet, utgå även för tid, då efter ordinarie befattningshavares fränfalle de med hans befattning förenade inkomsterna åtnjutas av hans stärbhus under tjänståret eller av hans till nådår berättigade stärbhusdelägare.

Däremot läser uppenbarligen prästerskapets änke- och pupillkassa, då denna uppbär de ledig befattning tillhörande löneinkomsterna, icke kunna göra anspråk på att få uppbära krigstidstillägg. Kommittén har emellertid icke ansett nödigt att för beräkningens verkställande införskaffa upplysning om i vilken omfattning dylikt förhållande ägt rum. Dess inflytande på slutresultatet vore nämligen mycket ringa.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att kommittén jämväl beaktat frågan om krigstidshjälp eller däremot svarande understöd åt präster, vilka äro eller kunna bliva i åtnjutande av emeritilöner.

Dylika löner äro avsedda att utgå från kyrkofonden i av Kungl. Maj:t bestämt antal till ordinarie och extra ordinarie präster i territoriella församlingar med lägst 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister samt högst 4,500 kronor; för extra ordinarie präst skall emeritilön utgöra 1,500 kronor. Kungl. Maj:t utser innehavare av emeritilön bland, såvitt angår det ordinarie prästerskapet, sådana präster, som uppnått 75 års ålder eller fyllt 65 år och under mer än tre av de senast förflutna fem åren varit i följd av obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghet urständssatta att själva fullgöra sina tjänstställganden och av sådan anledning åtnjutit tjänstledighet, samt, ifråga om de extra ordinarie prästerna, bland dem, som nått en ålder av 60 år. Med åtnjutande av emeritilön följer skyldighet att avgå från tjänsten. För närvarande utgå emellertid emeritilöner till ett antal av endast tio. Föreskrifter härom hava lämnats i kungörelse den 26 november 1914. Innehavarna äro äldre otjänstbara extra ordinarie präster, vilka såsom emeritilön erhålla envar 1,500 kronor.

Krigstidsunderstöd åt pastores emeriti.

Kyrkofondskommittén föreställer sig, att innehavare av emeritilön böra tillgodonjuta krigstidshjälp efter samma grunder, som må bestämmas för pensionerade befattningshavare i statens tjänst, samt tillägger, att om sådant understöd finnes böra gäldas ur kyrkofonden, förpliktelsen härutinnan för kyrkofonden torde bliva föga betungande.

Kammarkollegium och *statskontoret* hava med avseende å de av kyrkofondskommittén följda grunderna för beräkandet av ifrågavarande krigstidsunderstöd funnit sig böra göra en erinran, såvitt angår det extra ordinarie prästerskapet, gentemot den av kommittén såsom huvudsaklig fastslagna princip, att de prästmän, vilka uppehålla mer än en befattning, vare sig den andra tjänsten är prästerlig eller ej, icke må åtnjuta dyrtidstillägg från mer än en befattning — den högst avlönade. Ämbetsverken anse väl, att denna princip, som står i överensstämmelse med stadgandena i kungörelsen den 29 maj 1917 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst, också bör tillämpas för i förslaget upptaget dyrtidstillägg för ecklesiastikåret 1917—1918. Vidkommande åter det krigstidstillägg, som föreslagits att utgå från och med den 1 maj 1918, synes det ämbetsverken, som om — därest, på sätt föreslagits i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, extra ordinarie befattningshavare komme att tilldelas förmånen av dyrtidstillägg från mer än en befattning — rättvisa och billighet talade för att också i fall, då extra ordinarie prästmän icke vore berättigade till erhållande av det ifrågasatta fasta dyrtidstillägget å 200 kronor, dessas rätt till krigstidstillägg icke borde begränsas till endast en tjänst.

I vad kommittén anfört beträffande krigstidshjälp åt innehavare av prästerlig emeritilön instämma ämbetsverken till fullo samt hemställa för sin del, att prästmän i nu omhandlade ställning, vilka torde vara bland de av nu rådande kristid hårdast tyngda, måtte komma i åtnjutande av krigstidshjälp. Likaledes tillstyrkas åtgärder i sådant syfte i det av statskontoret över förbemälde Öhrwalls framställning särskilt avgivna yttrandet.

I övrigt hava de av kyrkofondskommittén föreslagna grunderna för understödssystemets anordnande icke givit anledning till någon erinran från kammarkollegii och statskontorets sida.

En ledamot i kammarkollegium har varit av skiljaktig mening beträffande regeln, att krigstidstillägg icke skulle beräknas å vikariearvode. Under framhållande att härigenom e. o. prästmän, vilka tjänstgjorde som vikarier, komme att erhålla krigstidstillägg endast å adjunktsarvodet men att ett sådant förhållande icke vore förenligt med grundsatsen, att de svagast avlönade skola i främsta rummet hjälpas genom krigstids-

tilläggen, har bemälda ledamot uttalat sig för att krigstidstillägg borde utgå även å vikariearvode.

Departementssakkunniga.

Rörande frågan om grunderna, efter vilka krigstidsunderstödet till prästerna borde utgå, göra de sakkunniga följande uttalande:

De sakkunniga dela kyrkofondskommitténs av kammarkollegium och statskontoret biträdda mening, att krigstidsunderstöd bör till prästerna utgå efter i huvudsak samma grunder som de för statens befattningshavare bestämda. Att härvid de principer, som av 1917 års riksdag fastslagits beträffande krigstidstillägg och krigstidshjälp för samma år åt befattningshavare i statstjänst böra i tillämpliga delar lända till efter rättelse i fråga om det krigstidstillägg och den krigstidshjälp, som skulle komma att tilldelas prästerskapet för ecklesiastikåret 1917—1918, under det att beträffande krigstidsunderstödet åt prästerna för ecklesiastikåret 1918—1919 i huvudsak samma grunder böra följas, som för år 1918 enligt den i ämnet avgivna kungl. propositionen föreslagits för statstjänarnas lönetillägg, synes de sakkunniga överensstämma med rättvisans krav.

Kyrkofondskommittén har till den grupp av prästmän, som skulle komma i åtnjutande av krigstidsunderstödet, hänfört såväl ordinarie som extra präster; bland de sistnämnda har kommittén uteslutit allenast innehavare av extra ordinarie befattningar, inrättade inom ännu oreglerade pastorat, samt sådana till de egentliga adjunkterna och vikarierna hörande prästmän, vilkas avlöning ej utgår enligt 1910 års löneregleringslag. Härefter hava de sakkunniga intet att erinra; dock vilja de fästa uppmärksamheten på att, då de lönetillskott, som enligt nådigt beslut den 2 oktober 1917 beviljats, bland andra, kontraktsadjunkterna, enligt vad de sakkunniga hava anledning antaga, varit att betrakta ej såsom en provisorisk lönereglering utan såsom tillfälliga lönetillägg med hänsyn till den rådande dyrtiden, och således fullt jämförliga med krigstidsunderstöd av nu ifrågakommande slag, krigstidstillägget och krigstidshjälp för ecklesiastikåret 1917—1918 synas för dem av dessa adjunkter, vilka erhållit dylikt lönetillskott för kalenderåret 1917, böra beräknas allenast för den tid av ecklesiastikåret 1917—1918, som belöper på kalenderåret 1918.

Såväl kyrkofondskommittén som kammarkollegium och statskontoret hava framhållit önskvärdheten av att krigstidsunderstöd beredes jämväl innehavare av prästerliga emeritilöner efter enahanda grunder, som gälla ifråga om f. d. befattningshavare i statens tjänst. Detta önskemål anse även de sakkunniga synnerligen behjärtansvärt. Nyssberörda grunder innehållas, såvitt angår år 1917, i kungl. kungörelsen den 19 juni 1917 (nr 367 i Svensk författningssamling). Enligt denna skall krigstidshjälp med ett belopp av 150 kronor utgå till sådana f. d. befattningshavare, vilka vid ingången av år 1917 voro berättigade till pension eller därmed jämförligt understöd, under villkor dock att sammanlagda beloppet av krigstidshjälp och pensions- eller understödsförmånerna icke får överstiga 1,500 kronor för år räknat samt att vederbörande icke under år 1917 haft att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade. I den kungl. propositionen nr 11 till innevarande års riksdag, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för enahanda ändamål bevilja medel för år 1918, har principen, att rätten till krigstidsunderstödet skulle göras beroende av pensionärens privata ekonomiska förhållanden, frångåtts, i det att enligt förslaget understödet — vilket i följd härav benämnes krigstidstillägg i stället för krigstidshjälp — skall utgå till varje vid ingången av år 1918 pensionsberättigad befattningshavare med 150 kronor jämte 30 procent av pensionens årsbelopp, dock högst med 600 kronor.

Då enligt de sakkunnigas mening innehavare av prästerliga emeritilöner rättvisligen icke böra i förevarande avseende komma i en bättre ställning än f. d. befattningshavare i statens tjänst, utan vad angår ecklesiastikåret 1917—1918 samma grunder för krigstidshjälpens utgående böra gälla i fråga om de förra, som för år 1917 gällt i fråga om de senare, torde med hänsyn till storleken av de för närvarande utgående emeritilönernas belopp (10 stycken på envar 1,500 kronor) någon krigstidshjälp för innehavare av dylika löner icke kunna komma i fråga för ecklesiastikåret 1917—1918. Däremot synas ifrågavarande präster böra för tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918 tillerkännas krigstidstillägg i enlighet med vad som kan komma att bliva bestämt för f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Enligt de grunder, som för år 1917 gällt med avseende på krigstidsunderstöd åt befattningshavare i statens tjänst, har krigstidstillägg utgått med ett i visst förhållande till de fasta avlöningsförmånerna stående belopp.

I den till innevarande års riksdag i ämnet avlåtna propositionen har åter gjorts gällande, att någon skillnad borde göras mellan befattningshavare, vilkas huvudsakliga verksamhet ägnades åt en befattning i statens tjänst, och sådana, som endast i mindre utsträckning tjänade det allmänna. I sådant syfte har föreslagits, att de förra skola erhålla en oberoende av löneförmånernas belopp utgående s. k. grundplåt, i sammanhang varmed emellertid för deras del bibehållits den bestämmelsen, att krigstidstillägg icke må uppbäras å mera än en befattning. Vidkommande åter de extra befattningshavarna, för vilka någon grundplåt icke skulle ifrågakomma, har nämnda begränsning ansetts icke böra bibehållas.

Olika uppfattningar hava för prästerskapets del hävdats ifråga om tillämpningen av ovan omnämnda grunder för krigstidsunderstödet utgående.

Lika med kyrkofondskommittén finna de sakkunniga, att vad angår ecklesiastikåret 1917—1918 den regeln bör gälla, att krigstidstillägg icke må uppbäras å mera än en befattning.

Kyrkofondskommittén synes, ehuru i dess betänkande ej uttryckligen angivet, hava utgått därifrån, att för tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918 varje präst, såväl ordinarie som extra, borde vid krigstidstilläggets beviljande erhålla den ovan omnämnda grundplåten, och har i överensstämmelse därmed kommittén ansett principen böra bibehållas, att krigstidstillägg icke må tillgodonjutas å mera än en befattning.

Kammarkollegium och statskontoret synas i denna fråga hava varit av en från kyrkofondskommittén avvikande mening. Enligt sagda ämbetsverks mening skulle i vissa fall extra ordinarie präster icke kunna erhålla grundplåt. I dylika fall borde, i enlighet med vad som föreslagits beträffande extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst, den extra ordinarie prästen berättigas att uppbära krigstidstillägg å mera än en befattning.

Det hade även enligt de sakkunnigas mening varit önskligt att jämväl för tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918 samma principer, som i propositionen nr 10 till den nu sanlade riksdagen uti ifrågavarande avseende föreslagits ifråga om statstjänstemännen, jämväl för prästerskapets del kunnat vinna tillämpning. Sakkunniga hava dock ansett riktigtast ansluta sig till den tankegång, som kyrkofondskommittén här synes hava följt och som resulterat i att grundplåt borde tillerkännas varje präst, oavsett huruvida han tjänstgjorde å extra eller å ordinarie befattning. Det måste nämligen ihågkommas, att i och med vunnen ordination prästen ställt sig helt och hållet till det kyrkliga arbetets tjänst, och ur denna för hela den prästerliga verksamheten grundläggande synpunkt kan billigtvis icke den åtskillnad mellan ordinarie och extra befattningshavare, som med avseende å rätten till grundplåt kommit till uttryck i för-

berörda proposition, komma till användning å prästerliga befattningshavare. Då sålunda de sakkunniga anse, att grundplåt bör tillgodokomma såväl ordinarie som extra präster följer härav, att enligt de sakkunnigas mening principen, att krigstidstillägg icke må uppbäras å mera än en befattning, bör i fråga om samtliga prästerliga befattningshavare, såväl ordinarie som extra, bibehållas jämväl för tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918.

Självfallet bör en extra ordinarie präst — liksom den ordinarie — uppbära grundplåt endast en gång under ecklesiastikåret och därvid lämpligen från den första befattning, vid vilken han under ecklesiastikåret tjänstgör.

Beträffande de slag av löneförmåner, varå krigstidstillägget borde beräknas, vilja de sakkunniga, med anledning av vad kyrkofondskommittén i denna del föreslagit, göra följande erinringar.

Kommittén undantager den ersättning för bostad och vivre, som skall utgå till annan tjänstgörande extra ordinarie präst än så kallad ständig adjunkt. De sakkunniga biträda härutinnan kommitténs mening av det skälet, att domkapitlet, som har att bestämma ersättningens belopp, därvid skall för varje fall taga hänsyn till levnadskostnaden i orten och således torde hava både rätt och plikt att såväl vid beloppets fastställande fästa avseende vid rådande dyrtid som ock sedermera reglera beloppet med hänsyn till inträffade förändringar i prisförhållandena.

Kommittén har emellertid beträffande de ersättningsbelopp, som fastställts att utgå för det löpande ecklesiastikåret, ansett det böra medgivas, att krigstidstillägget finge beräknas å dessa belopp, detta på den grund, att domkapitlet vid beloppens fastställande i allmänhet icke skulle hava tagit tillräcklig hänsyn till de inträffade dyrtidsförhållandena. Då det likväl lärer vara förknippat med avsevärda svårigheter att numera för varje särskilt fall utröna, huruvida och i vad mån vid ersättningsbeloppens fastställande den rådande dyrtiden kommit att inverka på beloppens storlek, synes vad kommittén härutinnan förordad ej lämpligen böra vinna bifall.

Jämväl vikariearvoden har kommittén ansett böra undantagas från de löneförmåner, varå krigstidstillägg må beräknas, detta emedan dylika arvoden skola utgöras av adjunktstagaren. De sakkunniga kunna för sin del icke finna det angivna skälet tillräckligt starkt för att rättfärdiga en åtgärd, varigenom den del av prästerskapet, som måhända är i det största behov av bistånd under kristiden, skulle komma att gå miste om ett ej oväsentligt tillskott i sina löneinkomster. De sakkunniga ansluta sig därför till den inom kammarkollegium uttalade skiljaktiga mening, att krigstidstillägg må beräknas jämväl å vikariearvode.

I enlighet med vad som gällt för statens befattningshavare för år 1917 torde för ecklesiastikåret 1917—1918 krigstidstillägg sålunda böra utgå dels till den ordinarie präst, som åtnjuter tjänstledighet för sjukdom, svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, offentligt uppdrag eller andra särskilda uppdrag, å lönen i dess helhet, dels ock till vikarien å vikariearvodet, vilket såsom nämnts utgår av den ordinarie befattningshavarens lön. Vad angår ecklesiastikåret 1918—1919 skulle, i överensstämmelse med vad i propositionen nr 10 till innevarande års riksdag föreslagits, ordinarie präst, som åtnjuter tjänstledighet av annan anledning än styrkt sjukdom eller offentligt uppdrag, icke äga beräkna krigstidstillägg å den del av sin lön, som han under tjänstledigheten har att avstå. De sakkunniga hava emellertid ställt sig betänksamma mot att för prästerskapets vidkommande låta tjänstledighet för svag hälsas vårdande utgöra ett skäl till avdrag å krigstidstillägget. Enligt vad de sakkunniga tro sig veta, förekommer nämligen tjänstledighet för präster på grund av svag hälsa såsom regel allenast i det fall, att vederbörande präst till följd av hög ålder är ur stånd att fullgöra sina

tjänstäligganden. Visserligen torde i framtiden präster med hög tjänstålder komma i åtnjutande av emeritilöner, men för närvarande är lagen om emeritilöner åt präster, såsom framgår av vad förut sagts, huvudsakligen en lag allenast på papperet, om vars verkliga ikraftträdande man ännu icke har sig något med visshet bekant. Under nu angivna förhållanden skulle det enligt de sakkunnigas mening vara i hög grad obilligt att låta präst, som genom frånvaron av rätt till pension nödgas trots otillräckliga kropps- och själskrafter kvarstanna vid sin tjänst men till följd av sitt svaga hälsotillstånd måst överlåta åt annan att sköta tjänsten, vidkännas avdrag å krigstidsunderstödet. På grund härav hålla de sakkunniga före, att jämväl tjänstledighet för svag hälsas vårdande bör, vad prästerskapet angår, upptagas bland de tjänstledighetsorsaker, vilka icke föranleda avdrag å krigstidstillägget.

Slutligen vilja de sakkunniga i enlighet med sin förut tillkännagivna åsikt, att de lönetillskott, som genom beslut den 2 oktober 1917 beviljats kontraktsadjunkterna, haft karaktären av krigstidsunderstöd, i motsats mot kyrkofondskommittén framhålla, att krigstidstillägg icke torde böra beräknas å berörda lönetillskott.

I övrigt hava de sakkunniga intet att erinra mot de av kyrkofondskommittén föreslagna grunderna för här ifrågakarande krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående.

I fråga om det krigstidsunderstöd, som för ecklesiastikåret 1917—1918 kan komma att beviljas ifrågakarande präster, torde, såsom jag förut antytt, de i kungl. kungörelsen den 29 maj 1917 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst fastställda allmänna grunder för utgående av sådant understöd böra tjäna till efterföljd, varemot för ecklesiastikåret 1918—1919 de i Kungl. Maj:ts proposition nr 10 till innevarande års riksdag föreslagna allmänna grunder och bestämmelser i tillämpliga delar, på sätt jag förut anfört, böra vinna tillämpning.

Givetvis måste därvid dock göras vissa modifikationer och avvikelser, vilka betingas av ifrågakarande prästers särställning i avlöningshänseende.

Kyrkofondskommittén har närmare angivit sin ståndpunkt till spörsmålerna, vilka befattningshavare, som böra komma i åtnjutande av nu ifrågakarande krigstidstillägg och krigstidshjälp, och vilka avlöningsförmåner, som vid de utgående beloppens bestämmande böra tagas i beräkning, samt i övrigt påpekat, i vilka avseenden bestämmelserna rörande prästernas krigstidstillägg och krigstidshjälp borde skilja sig från motsvarande föreskrifter ifråga om statstjänare.

Vad till en början angår frågan om vilka befattningshavare, som böra komma i åtnjutande av ifrågakarande krigstidstillägg och krigstidshjälp, råder ju ingen tvekan om att dit böra hänföras ordinarie präster, kyrkoherdar och komministrar, i pastorat, beträffande vilka lönereglering på grund av lagen den 9 december 1910 trätt i tillämpning, och att, efter hand som nya pastorat inträda i den pågående löneregleringen, där anställda ordinarie präster jämväl böra bliva delaktiga därav.

Departementschefen.

Att innehavare av prebendepastorat icke böra i detta sammanhang erhålla krigstidstillägg och krigstidshjälp å de från prebendepastoraten härflytande inkomsterna torde på de av kyrkofondskommittén anförda skäl utan vidare vara klart.

Riktigt synes vara, att de s. k. långvakansvikarierna i nyreglerade pastorat, vilka uppbära samtliga med den ordinarie befattningen förenade löneförmåner, ifråga om rätten till krigstidstillägg och krigstidshjälp jämnställas med de ordinarie prästerna.

Kyrkofondskommittén har räknat med att ifrågavarande understödsåtgärder borde omfatta jämväl övriga extra ordinarie präster, vilkas avlöning utgår efter det nya avlöningssystemet. Någon anledning att från krigstidstillägg och krigstidshjälp utesluta de extra ordinarie prästerna synes mig så mycket mindre förefinnas, som dessa präster i avlöningshänseende intaga en skäligen blygsam ställning och därför torde vara i hög grad berörda av den rådande dyrtiden. I det föregående (sid. 8) omnämnda tredje grupp av extra ordinarie präster (pastoratsadjunkter m. fl.) är däremot självfallet utesluten från erhållandet av krigstidstillägg och krigstidshjälp, då dessa prästers löner icke utgå efter de i 1910 års lagstiftning bestämda grunder. Nu nämnda präster torde komma att — i likhet med vissa ordinarie präster i oreglerade pastorat — beredas dyrtidshjälp genom tilldelande av s. k. lönetillskott, på sätt som skett under år 1917.

De sakkunnigas påpekande, att de kontraktsadjunkter, som för år 1917 tilldelats dylika lönetillskott, icke böra erhålla krigstidstillägg och krigstidshjälp för den del av sagda år, som faller inom ecklesiastikåret 1917—1918, finner jag riktigt. Av vad min företrädare i ämbetet anförde till statsrådsprotokollet vid beviljandet av sagda lönetillskott framgår nämligen alldeles otvetydigt, att lönetillskotten hade karaktären av krigstidsunderstöd.

Frågan om krigstidstillägg åt de emeritiavlönade prästerna har, ehuru egentligen ej hörande till detta ämne, här blivit föremål för behandling. Emeritilönen har sin närmaste motsvarighet i den pension, som tillkommer en statsanställd efter viss uppnådd levnads- och tjänstålder, och utgår till hela sitt belopp i penningar. Kravet att de emeritiavlönade prästerna, för närvarande endast tio till antalet, skola erhålla krigstidstillägg efter samma grunder som f. d. statens befattningshavare synes mig därför fullt berättigat, och anser jag det lämpligast, att denna fråga nu avgöres i samband med frågan om krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten. Såsom av de sakkunniga påpekats, torde ifrågavarande präster, vilka från och med ecklesiastikåret 1915—1916 i emeritilön uppburit envar 1,500 kronor, med hänsyn till de bestämmelser, som

gällde för krigstidshjälpen under år 1917 åt pensionerade statstjänstemän, icke kunna påräkna någon krigstidshjälp för ecklesiastikåret 1917—1918. För tiden därefter böra de i förevarande avseende jämnställas med f. d. befattningshavare i statstjänst.

Kyrkofondskommittén läser hava utgått ifrån att varje präst, oavsett om ordinarie eller extra, borde för tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918 erhålla s. k. grundplåt. De sakkunniga hava bestämt uttalat sig för att så borde bliva fallet. De skäl, de sakkunniga härför anfört, hava ock övertygat mig om det berättigade i en dylik anordning. I själva verket torde densamma icke innebära någon avvikelse från den princip, som härutinnan kommit till uttryck i propositionen nr 10 till 1918 års riksdag, utan fasthellre utgöra en konsekvens av regeln, att grundplåt skall tillgodokomma befattningshavare som i *en* verksamhet är fullt sysselsatt. Givetvis böra i följd härav varken ordinarie eller extra präster äga rätt att uppbära krigstidstillägg från mera än en befattning. Självklart synes vara, att grundplåt icke får uppbäras mera än en gång under ecklesiastikåret. Mot att, såsom de sakkunniga föreslagit, extra ordinarie präst erhåller grundplåten å den befattning, han först under ecklesiastikåret uppehåller, har jag intet att erinra.

Vidkommande de slag av löneförmåner, därå krigstidstillägget bör utgå, torde de av kyrkofondskommittén föreslagna grunderna för beräkning av krigstidstillägg kunna följas, dock med iakttagande av de anmärkningar, de sakkunniga härutinnan framställt.

I likhet med kyrkofondskommittén finner jag krigstidstillägg icke böra beräknas å den ersättning för bostad och vivre, som utgår till annan extra ordinarie prästman än ständig adjunkt. Enligt 3 § adjunktsavlöningsförordningen torde nämligen domkapitlet vara skyldigt att vid bestämmandet av dylika ersättningsbelopp jämväl beakta rådande dyrtidsförhållanden. Något undantag från nyssnämnda regel, såvitt angår de för ecklesiastikåret 1917—1918 fastställda ersättningsbelopp, anser jag, liksom de sakkunniga, av praktiska hänsyn icke böra förekomma.

Jag är ense med de sakkunniga därom, att jämväl vikariearvode bör läggas till grund vid krigstidstilläggs beräkning. Det vore i mitt tycke obilligt, om icke en extra ordinarie prästman likaväl som en extra befattningshavare i statens tjänst skulle få åtnjuta krigstidstillägg å samtliga de löneförmåner, han på grund av förordnandet uppbär, alltså ej endast å adjunktsarvodet utan även på vikariearvodet. Även om på grund av vikariearvodets ringa belopp det därå utgående krigstidstillägget bliver av mycket blygsamma dimensioner, torde det dock komma att utgöra en välbehövlig tillökning i den extra prästens måttliga inkomster.

Likaledes — och det följer av vad jag förut sagt — delar jag de sakkunnigas mening, att krigstidstillägg icke bör utgå på de lönetillskott, som enligt beslut den 2 oktober 1917 tillerkänts kontraktsadjunkterna.

De sakkunniga hava gjort gällande, att tjänstledighet för svag hälsas vårdande icke borde föranleda skyldighet för prästen att vidkännas avdrag å krigstidstillägget. Med hänsyn till de vägande skäl, de sakkunniga till stöd härför andragit, anser jag, ehuru med någon tvekan, mig böra understödja detta deras förslag. Vål kan det icke förnekas, att härigenom i enstaka fall ett obehörigt gynnande av den prästerliga befattningshavaren kan tänkas förekomma, men det vore enligt min uppfattning oriktigt, att för dylika undantagsfalls skull alla de åldriga präster skulle bliva lidande, som äro ur stånd att fullgöra sina tjänståligganden men på grund av att de icke hava att motse pension vid avskedstagandet nödgas stanna vid sina befattningar.

3. Sättet för utgörande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten.

Sättet för utgörande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten. Undersökning rörande kyrkofondens bärighet.

Med föranledande av den kyrkofondskommittén genom nådiga beslutet den 28 september 1917 givna befallning har kommittén verkställt en undersökning rörande kyrkofondens förmåga att bära de utgifter, ett tilldelande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten skulle medföra.

För detta ändamål har kommittén till en början gjort en beräkning angående de belopp, som skulle vara erforderliga för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt ifrågavarande präster enligt de grunder, som av kommittén föreslagits.

Beräkning av krigstidstilläggets och krigstidshjälpens belopp.

Den verkställda utredningen har givit till resultat, att det belopp, som för *ecklesiastikåret 1917—1918* skulle behöva tagas i anspråk för krigstidstillägg och krigstidshjälp till präster, för vilka lönereglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, kan, med användande, på sätt förut närmare omförmålt, av de grunder, som angivits i kungörelsen angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst, uppskattas till ett belopp av 447,861 kronor, därav 435,261 kronor krigstidstillägg och 12,600 kronor krigstidshjälp.

För ecklesiastikåren 1918—1919 samt 1919—1920 åter skulle, med den förhöjning i krigstidsunderstödet kommittén i det föregående ansett sig böra i första hand räkna med (200 kronor jämte 30 % av lönen), sammanlagda beloppet krigstidstillägg och krigstidshjälp kunna uppskattas, för *ecklesiastikåret 1918—1919* till respektive 1,548,581 kronor, därav 1,509,716 kronor krigstidstillägg och 38,865 kronor krigstidshjälp (alt. B 1) samt 1,614,909 kronor, därav 1,576,044 kronor krigstidstillägg och 38,865 kronor krigstidshjälp (alt. B 2) och för *ecklesiastikåret 1919—1920* till respektive 2,077,701 kronor, därav 2,029,716 kronor krigstidstillägg och 47,985 kronor krigstidshjälp (alt. B 1) samt 2,176,529 kronor, därav 2,128,544 kronor krigstidstillägg och 47,985 kronor krigstidshjälp (alt. B 2).

Skulle behovet av krigstidstillägg och krigstidshjälp fortfarande kvarstå *ecklesiastikåret 1925—1926*, då löneregleringen för det territoriella prästerskapet praktiskt taget blivit till fullo genomförd, skulle, om understödet utdelades efter samma grunder, som tillämpats i avseende å uträkningen beträffande ecklesiastikåret 1918—1919, i krigstidstillägg och krigstidshjälp beräknas respektive 3,982,755 kronor, därav 3,906,960 kronor krigstidstillägg och 75,795 kronor krigstidshjälp (alt. B 1) samt 4,221,355 kronor, därav 4,145,560 kronor krigstidstillägg och 75,795 kronor krigstidshjälp (alt. B 2). Därest åter krigstidstillägget funnes böra förhöjas till 50 % av de löneförmåner, varå detsamma bör beräknas, har det för krigstidstillägg och krigstidshjälp erforderliga beloppet uppskattats för ecklesiastikåret 1918—1919 till 2,192,770 kronor, därav 2,153,905 kronor krigstidstillägg och 38,865 kronor krigstidshjälp, för ecklesiastikåret 1919—1920 till 2,957,515 kronor, därav 2,909,530 kronor krigstidstillägg och 47,985 kronor krigstidshjälp, samt för ecklesiastikåret 1925—1926 till 5,722,845 kronor, därav 5,647,050 kronor krigstidstillägg och 75,795 kronor krigstidshjälp.

För tillvägagångssättet vid beräkningens utförande redogör kommittén närmare sålunda:

Med iakttagande att beräkningarna angående det belopp, som skulle vara erforderligt för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt präster, hänföra sig till befattningshavare, som ovan sagts, samt till dessas löneinkomster av de slag, som i det föregående omförmålts, hava beräkningarna vidare utförts på det sätt, att för varje pastorat, för vars prästerskap lönereglering, fastställd på grund av lagen den 9 december 1910, trätt i tillämpning den 1 maj något av åren 1914—1917 eller skall träda i tillämpning den 1 maj 1918 — med undantag för två pastorat, beträffande vilka ny lönereglering vid beräkningens verkställande icke förelåg — undersökts till vilket belopp krigstidstillägget, beräknat efter de av Kungl. Maj:t fastställda nya lönerna, skulle uppgå. Beräkningen av krigstidstillägget för de präster, för vilka ny lönereglering träder i tillämpning den 1 maj 1919 eller senare, har däremot skett mera sum-

Tillvägagångssättet vid beräkningens utförande.

mariskt genom användande av det procenttal, som anger förhållandet mellan sammanlagda lönebeloppen i de pastorat, som tillhöra serierna 1914—1918, och summan av de krigstidstillägg, som beräknats utgå i samma pastorat. Vid denna beräknings verkställande har, därest av Kungl. Maj:t fastställd lönereglering ej förelegat, lönerna antagits uppgå till de belopp, som låge till grund för 1910 års beräkningar, jämte 10 % förhöjning, enär de av Kungl. Maj:t fastställda lönerna, efter vad kommitténs utredningar visat, överstiga sagda beräkningar med i genomsnitt nämnda procenttal. I avseende å krigstidstillägget för de extra ordinarie prästerna (med undantag av de ständiga adjunkterna) är beräkningen mera vanskelig, då det ju ej kan förutses, huru stort antal sådana präster kommer att under de ifrågavarande åren vara i tjänstgöring och till vilket belopp avlöningen för dem kommer att uppgå. Då det emellertid torde få antagas, att förhållandena under olika år i detta länseende äro i huvudsak lika, har kommittén för ändamålet begagnat sig av uppgifter, som kommittén i annat sammanhang från domkapitlet införskaffat angående antalet den 1 maj 1916 inom vederbörande stift tjänstgörande extra ordinarie präster och deras tjänstålder m. m.

Vad beträffar det erforderliga beloppet krigstidshjälp, skulle för en mera noggrann beräkning vara behöfligt att utreda dels vilka präster, som jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken under år 1917 ägt rum, hava att erlægga dylik skatt för belopp av 3,000 kronor, respektive 4,000 kronor eller därunder, och dels vilka bland dessa befattningshavare, som vid årets ingång voro gifta och vilka som vid samma tidpunkt hade att underhålla barn under femton års ålder. Då en utredning härom skulle bliva mycket tidsödande, helst, efter vad kommittén inhämtat, upplysningar angående prästernas familjeförhållanden icke, såsom kommittén till en början förmodat, kunna erhållas från prästerskapets änke- och pupillkassa, har kommittén med hänsyn till den föreliggande remissens brådskande beskaffenhet trott sig, utan att befara ett allt för osäkert resultat, kunna använda de uppgifter rörande prästernas familjeförhållanden, som återfinnas i Håkan Ohlssons biografiska matrikel för år 1914 över svenska kyrkans prästerskap, sålunda att kommittén beträffande präster tillhörande sådana grupper, för vilka krigstidshjälp kan beräknas ifrågakomma, gruppvis undersökt dels huru många procent voro gifta och dels huru många barn av högst femton års ålder i medeltal belöpte på en var till sagda grupper hörande präst. För att undgå den synnerligen tidsödande undersökningen i taxeringslängderna har kommittén vidare beräknat, att krigstidshjälp skulle ifrågakomma för var befattningshavare, vilkens avlöning efter nyss angivna normer uppgår till eller beräknats komma att uppgå till högst 3,000 kronor, så vitt angår krigstidshjälpen för år 1917—1918, och högst 4,000 kronor för tiden därefter. Då vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt å ena sidan må ske avdrag för vissa skatter, skuldräntor m. m., men å den andra tillkommer bostadens värde, torde nämnda beräknings sätt få anses för den nu föreliggande utredningen fylla anspråken på erforderlig noggrannhet. För de befattningshavare, som framgått ur den senare undersökningen, har giftermåls- och barnfrekvensen ansetts vara den, som den förra undersökningen givit vid handen vara tillfinnandes inom de olika grupperna.

I fortsättningen ingår kommittén i en prövning av kyrkofondens förmåga att bära kostnaden för utgörandet av krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt kommitténs sålunda verkställda beräkningar.

Resultatet av den verkställda utredningen — den av kommittén fram-

lagda utförliga redogörelsen för de av kommittén härvid följda principer återfinnes i det följande — torde kunna sammanfattas sålunda:

Kyrkofondens årsöverskott under verksamhetsåret 1916 kan under de förutsättningar, varpå kommittén grundat sina beräkningar, angivas till minst 1,500,000 kronor.

Resultatet av den verkställda undersökningen rörande kyrkofondens bärighet.

Vidare har kommittén funnit att, om man tillika tager hänsyn till den ekonomiska utveckling, som är att motse under tiden till år 1925, då den prästerliga löne regleringen kan betraktas såsom fullständigt genomförd, årsöverskottet sistnämnda år kan antagas till minst 3,000,000 kronor. Detta belopp skulle då utgöra den gräns, intill vilken man kunde vid sistnämnda tid pålägga kyrkofonden nya förpliktelser.

Vad de mellanliggande åren beträffar lärer med hänsyn till den under tiden pågående utvecklingen fonden kunna betungas med nya förpliktelser med belopp växande från nyssnämnda belopp, 1,500,000 kronor, upp till sistberörda belopp, 3,000,000 kronor, och torde fondens bärighet, bortsett från tillfälliga fluktuationer, kunna i avrundade tal beräknas sålunda:

år 1916	till	minst	1,500,000	kronor
» 1917	»	»	1,667,000	»
» 1918	»	»	1,833,000	»
» 1919	»	»	2,000,000	»
» 1920	»	»	2,167,000	»
» 1925	»	»	3,000,000	»

I detta sammanhang framhåller emellertid kyrkofondskommittén, att det måste anses såsom en gård av billighet och rättvisa, att, därest det nyreglerade prästerskapet undfår dyrtidstillägg, även det oreglerade prästerskapet måtte komma i åtnjutande av enahanda förmån i så pass stor utsträckning, att för ingen av dessa avlöningen stannar under det belopp, som med hänsyn till dyrtiden må anses såsom ett skäligt minimum för befattningshavare i prästens ställning.

Krigstidsunderstöd åt det oreglerade prästerskapet.

Tidigare hava lönetillskott åt dylika präster av Kungl. Maj:t anvisats ur kyrkofonden med stöd av 9 § kyrkofondslagen. Anvisande av nya lönetillskott skulle givetvis förminska det överskott i kyrkofonden, som enligt vad förut sagts vore att påräkna, och därigenom öva inverkan på fondens förmåga att tillgodose prästerskapets behov av lönetillägg på grund av dyrtiden.

Med hänsyn härtill har kommittén funnit sig böra företaga en beräkning av det belopp, som kunde anses erforderligt för bestridande av ytterligare lönetillskott till det oreglerade prästerskapet. Enligt den verkställda beräkningen, vilken av kommittén betecknas såsom summarisk och approximativ, skulle för ecklesiastikåret 1918—1919 för ändamålet behöva tagas i anspråk omkring 390,000 kronor.

Då, såsom ovan nämnts, kyrkofondens överskott år 1918 beräknats icke understiga 1,833,000 kronor, borde, under förutsättning att lönetillskott utgår till det oreglerade prästerskapet samt att detta bestämmes i enlighet med kommitténs här ovan gjorda antagande, det till bestridande av krigs-

Kyrkofondens för krigstidstillägg och kristidshjälp disponibla överskott.

tidstillägg och krigstidshjälp för det reglerade prästerskapet *disponibla överskottet* för år 1918 upptagas till ett beräknat belopp av 1,443,000 kronor, vilket dock i betraktande därav, att det förhöjda beloppet emeritilöner icke kunde tagas i anspråk förr än år 1919, borde ökas med 235,000 kronor till i runt tal 1,675,000 kronor*).

Vad angår det för ecklesiastikåret 1917—1918 erforderliga beloppet för beredande av lönetillskott till det oreglerade prästerskapet, torde detta kunna antagas till samma belopp, som beräknats för år 1918—1919. Antalet oreglerade präster är väl år 1917 betydligt större än år 1918, men för varje särskild präst torde man, i likhet med vad som skett beträffande det reglerade prästerskapet, böra beräkna ett lägre lönetillskott för det förra än för det senare året. 1917 års överskott har även att bära de extra lönetillskott, som beviljats bland annat genom omförmälda kungl. brev och kungörelse den 2 oktober 1917 och vilka kunna beräknas till sammanlagt 160,000 kronor. Det för året beräkneliga överskottet, i det föregående upptaget till 1,667,000 kronor, bör alltså minskas med dels 390,000 kronor**) och dels 160,000 kronor men å andra sidan ökas med ovannämnda 235,000 kronor besparade emeritilöner och följaktligen sätts till i runt tal 1,350,000 kronor.

Då vid början av ecklesiastikåret 1919—1920 ungefär en fjärdedel av antalet i oreglerade pastorat anställda präster, som under föregående året voro i åtnjutande av lönetillskott, kunde beräknas bliva underkastade ny löneroglering, skulle kunna antagas, att ungefär en fjärdedel av det för sistnämnda år beräknade lönetillskottet för prästerskapet i de oreglerade pastoraten bortginge. Återstående för detta ändamål erforderliga beloppet torde därför, och med hänsyn jämväl tagen till att lönetillskottet för varje särskild präst kunde på grund av de stigande medelmarkegångsprisen sättas lägre än föregående år, antagas till omkring 275,000 kronor. Det ovan för året beräknade överskottet, 2,000,000 kronor, torde alltså för detta år böra nedsättas till i runt tal 1,725,000 kronor.

För år 1920 kunde på grund av liknande beräkningar disponibla överskott antagas till i runt tal 2,000,000 kronor.

Således skulle, såvitt det varit möjligt för kyrkofondskommittén att nu bedöma, kunna beräknas att, i avrundade tal angivna, följande belopp äro för ändamålet tillgängliga, nämligen:

*) Kyrkofondskommittén har i yttrande den 28 juni 1917 tillstyrkt, att från och med ecklesiastikåret 1919—1920 emeritilöner måtte få utgå till ordinarie och extra ordinarie präster med sammanlagt högst 250,000 kronor. Jmfr sid. 49!

**) Detta belopp skulle komma att *ubetalas* under år 1918, som alltså skulle hava att bära två serier krigstidsunderstöd. I beräkningarna bör beloppet givetvis hänföras till 1917 års förvaltningsresultat.

år 1917	minst	1,350,000	kronor
» 1918	»	1,675,000	»
» 1919	»	1,725,000	»
» 1920	»	2,000,000	»
» 1925	»	3,000,000	»

Såsom förut nämnts skulle efter kommitténs beräkningar och med tillämpning av de grunder, den förutsatt skola följas vid beviljande av krigstidstillägg och krigstidshjälp, nedanstående belopp krävas för utgörande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerna i de nyreglerade pastoraten:

Alt. I.

(För ecklesiastikåret 1917—1918: Krigstidstillägg 15 % av lönen, maximum 800 kronor; krigstidshjälp enligt kungörelsen den 29 maj 1917. För åren därefter: Krigstidstillägg 200 kronor jämte 30 % av lönen, maximum 1,700 kronor; krigstidshjälp enligt kungörelsen den 29 maj 1917 med 50 % förhöjning samt med utsträckning till befattningshavare med högst 4,000 kronors taxerad inkomst.)

För ecklesiastikåret	1917—1918	omkring	447,861 kronor*)
»	»	1918—1919	» 1,548,581
»	»	1919—1920	» 2,077,701
»	»	1925—1926	» 3,982,755

Alt. II.

(Lika med alternativ I, med den skillnad att i stället för maximumbeloppet 1,700 kronor antagits 2,000 kronor.)

För ecklesiastikåret	1917—1918	omkring	447,861 kronor*)
»	»	1918—1919	» 1,614,909
»	»	1919—1920	» 2,176,529
»	»	1925—1926	» 4,221,355

Det för ecklesiastikåret 1917—1918 för ifrågavarande ändamål behöfliga beloppet skulle alltså enligt kommitténs beräkningar kunna gäldas med anlitan av överskott, som med otvivelaktig säkerhet kan väntas komma att under räkenskapsåret 1917 uppstå för fonden.

*) Detta belopp skulle komma att *utbetalas* under år 1918, som alltså skulle hava att bära två serier krigstidsunderstöd. I beräkningarna bör beloppet givetvis hänföras till 1917 års förvaltningsresultat.

Om för de efterföljande åren krigstidstillägg och krigstidshjälp beviljas att utgå efter de grunder, som kommittén vid sin utredning tillämpat och vilka finnas här ovan under alternativen I och II angivna, eller efter andra grunder, som giva i huvudsak samma resultat, synes antagligt, att de för utgörande av krigstidstillägg och krigstidshjälp erforderliga utgifterna kunna, så vitt angår ecklesiastikåret 1918—1919, bestri-
 das medelst fondens överskott för räkenskapsåret 1918. Däremot skulle för tiden därefter krigstidstillägg och krigstidshjälp icke kunna utgöras med anlitan-
 de av fondens årliga överskott, utan skulle — om beräkningarna eljest visa sig tillförlitliga — för ecklesiastikåret 1919—1920 fordras ytterligare omkring 350,000—450,000 kronor. Skulle fortfarande år 1925 föreliggande behov av krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt samma grunder, som beräknats för år 1918, komme kyrkofondens beräkneliga överskott för året att med bortåt 1—1¹/₄ million kronor understiga det därför erforderliga beloppet. Under de mellanliggande åren torde sagda underskott få antagas vara statt i stigande från ovannämnda 350,000—450,000 kronor till sist omförmälda belopp 1—1¹/₄ million kronor.

Kyrkofonds-
 kommitténs
 motivering
 till beräk-
 ningarna
 rörande fon-
 dens bärighet.

För bedömande av det resultat, till vilket kommittén sålunda kommit i fråga om kyrkofondens förmåga att bära utgifterna för det ifrågasatta krigstidstillägget och krigstidshjälpen till prästerskapet i de nyreglerade pastoraten, torde det vara nödvändigt, att jag här redogör för den ingående motivering, kommittén lämnat för de av densamma i berörda hänseende verkställda beräkningarna.

Kommittén framhåller inledningsvis, hurusom det är förenat med synnerligen stora vanskligheter att verkställa en något så när tillförlitlig beräkning av kyrkofondens förmåga att icke blott fullgöra sina skyldigheter enligt nu gällande bestämmelser utan även tillmötesgå nya anspråk, som kunna ställas på densamma, i det att några av de belopp, som behöva ingå i en sådan beräkning, väl med större eller mindre säkerhet kunna bestämmas men andra däremot äro så mycket ovissare.

Fondens till-
 växt under de
 förflutna åren.

Fondens räkenskaper för de förflutna åren utvisa emellertid en betydande kapitaltillväxt, och dess ställning vid tiden för den nya löneregleringens fullständiga genomförande, år 1925, kan enligt kommitténs beräkningar väntas bliva betydligt fördelaktigare än som framgick av de beräkningar, vilka uppgjordes, då de nya löneregleringslagarna kommo till. Härom yttrar kommittén:

Såväl prästlöneregleringskommittén som Kungl. Maj:ts hava vid uppgörande av sina tid efter annan framlagda förslag rörande de prästerliga avlöningslagarna därvid

fogat upprättade finansplaner för kyrkofonden. Dessa finansplaner, vilka äro uppgjorda efter en och samma grund, hade till syfte att söka uppvisa, huru kyrkofondens inkomster och utgifter skulle balansera vid den tidpunkt, då samtliga pastorat blivit nyreglerade, och utgingo från den förutsättningen, att de ekonomiska förhållanden, som bestämde fondens inkomster och utgifter vid nämnda tidpunkt, voro desamma som vid den tid, då planen upprättades. Någon underökning om huru nämnda ekonomiska förutsättningar kunde komma att under mellantiden utveckla sig och om kyrkofondens förmåga att under antagande av sådan utveckling tjäna sitt ändamål företogs däremot icke.

Enligt den finansplan, som sålunda fanns bifogad propositionen nr 85 till 1910 års riksdag med förslag till lag om reglering av prästerskapets avlöning m. m., beräknades, att för kyrkofonden skulle uppstå ett årligt överskott å 16,870 kronor. Efter beräkning av det särskilda utskott, som hade till beredning denna proposition, skulle, till följd av en av utskottet föreslagen, av riksdagen godkänd förändring i prästlönereglingslagen, i stället uppkomma en brist för kyrkofonden å 329,928 kronor. Planen hade med iakttagande av berörda förändring följande utseende:

1910 års
finansplan.

Finansplan (1910).

Inkomster.

Församlingarnas tillgångar och bidrag till prästerskapets avlöning:

Arrende av löneboställen	kronor 2 076 368:—	
Avgälder, räntor m. m.	» 102.263:—	
Församlingsavgifter, som ej återgäldas ur kyrkofonden	» 3.754.436:—	kronor 5,933,067:—

Kyrkofondens inkomster:

Ersättning för prästerskapets tionde	kronor 3 897.954:—	
Statsanslag	» 371 514:—	
Boställsavgästning, ingående till kyrkofonden	» 150.555:—	
Skogsförsäljningsmedel, brutto	» 850.540:—	
Överskott å församlingarnas avlöningstillgångar	» 29,181:—	
Ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar	» 279 347:—	» 5,579,091:—
Brist i kyrkofonden	» 329 928:—	
		<u>Summa kronor 11,842,086:—</u>

Utgifter.

Löner för kyrkoherdar och komministrar	kronor 10,060 603:—
Lönstillökning enligt 4 § lönereglingslagen	» 100.000:—
Ålderstillägg för kyrkoherdar och komministrar	» 325,448:—
Ur kyrkofonden utgående skjutsbidrag till kyrkoherdar och komministrar	» 150.000:—
	<u>Transport kronor 10,636,051:—</u>

	Transport kronor	10,636,051:—
Arvoden åt kontraktsprostar	»	58,535:—
Arvoden och ålderstillägg åt adjunkter	»	325,000:—
Kostnadsersättning åt adjunkter för resa till tjänstgöringsorten ..	»	15 000:—
Anslag till e. o. präster för särskild prästerlig tjänstgöring.....	»	35,000:—
Emeritilöner.....	»	500,000:—
Kostnad för skogsindelning	»	12 500:—
Kostnad för skogsskötsel.....	»	210,000:—
Ersättning för vissa å ekklesiastika boställens skogsmark belöpande utskylder och besvär	»	50,000:—
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor	11,842,086:—

Tillika hänvisades dock dels därpå, att förväntningarna om en framtida ökad skattekraft hos församlingarna vunne stöd av statistikens siffror angående bevillningsbeloppens hittills nästan oavbrutet fortgående stegring, och dels på möjligheten av en ökning i kyrkofondens inkomster, särskilt genom förhöjd avkastning av de ekklesiastika boställsskogarna, varför utskottet också uttalade den övertygelsen, att, då tiden vore inne för den nya organisationens genomförande, det skulle visa sig, att såväl de för församlingarna disponibla avlöningsmedlen som ock kyrkofondens inkomster vore icke oväsentligt större än vad enligt finansplanen beräknats.

Erfarenheten har bestyrkt riktigheten av den av utskottet uttalade uppfattningen. De utredningar, som kyrkofondskommittén låtit verkställa och för vilka en närmare redogörelse återfinnes här nedan, hava visat, att kyrkofondens ställning vid den tid, då den nya lönerogleringen praktiskt taget blivit till fullo genomförd, med all säkerhet blir betydligt fördelaktigare än som framgick av de beräkningar, vilka uppgjordes vid tiden för de nya lagarnas framläggande och antagande. Såsom närmare framgår av det följande, är denna förbättring — trots vissa icke oväsentligt ökade utgifter — beroende företrädesvis på dels att genom den fortgående stegringen av inkomstbeloppen inom pastoraten pastoratens bidrag till prästerskapets avlöning äro stadda i ökning och dels att skogsförsäljningsmedlen befinna sig i stark tillväxt.

Redovisningarna rörande kyrkofonden och, före dess tillkomst, prästerskapets lönerogleringsfond — vilken tillfört kyrkofonden det huvudsakliga av dennas ursprungliga kapital — giva också bestämda antydningar härom. Enligt de uppgifter, som lågo till grund för den till 1910 års riksdag framlagda finansplanen, och vilken hänförde sig till 1907 års slut, uppgick sammanlagda beloppet av de medel, varav kyrkofondens första kapital skulle bildas, till 6,536,090 kronor 98 öre. Statskontorets fondräkenskaper åter upptaga kyrkofondens behållning den 1 januari 1914, då kyrkofonden bildades, till 8,140,883 kronor 24 öre och vid 1916 års slut till 12,019,875 kronor 88 öre.

Fondens till-
växt efter den
1 januari
1914.

Vad särskilt beträffar tiden efter den 1 januari 1914 framgår fondens tillväxt av följande sammanställning, som hämtats dels ur de av statskontoret från trycket utgivna utdrag ur under statskontorets förvaltning stående fonders och diverse medels räkenskaper och dels från det hos statskontoret förda kassakontot över fonden:

Dag.	Enligt kassakontot.		Enligt fondredogörelsen.	
	Behållning.	Ökning under året.	Behållning.	Ökning under året.
1914 ¹ / ₁	7,451,153		8,140,883	
1914 ³¹ / ₁₂	7,731,565	280,413	8,698,739	557,856
1915 ³¹ / ₁₂	8,932,845	1,201,279	9,583,814	885,075
1916 ³¹ / ₁₂	10,112,111	1,179,266	12,019,875	2,436,061
Summa ökning		2,660,958		3,878,992
Medeltal		886,986		1,292,997

Till dessa siffror torde få lämnas några upplysande anmärkningar.

Anledningen till olikheten mellan de i kassakontot och de i fondredogörelsen förekommande siffrorna är huvudsakligen den, att fondredogörelsen, i motsats till kassakontot, upptager även fondens fordringar hos domänstyrelsen och andra myndigheter.

Den stora skillnaden mellan beloppet av den enligt kassakontot under åren 1914 och 1915 uppkomna ökningen är delvis beroende därpå, att under det senare året influtit den från statsverket utgående ersättningen för anslag i kronotonde m. m. för såväl år 1914 som år 1915, utgörande ersättningsbeloppet 304,073 kronor 61 öre för vardera året.

I den betydliga ökning, som enligt fondredogörelsen uppkommit under år 1916, ingår ett belopp av 690,789 kronor, som utgör en överförd och hos domänstyrelsen ännu inestående kapitaltillgång, vilken emellertid delvis består av ecklesiastika boställshavare tillkommande andelar av influtna skogsförsäljningsmedel — storleken av dessa andelar kan ej exakt uppgivas — och således i själva verket motsvaras av en kyrkofonden ävilande skuld. Frånräknade man sagda belopp, 690,789 kronor, skulle ökningen under år 1916 bliva 1,745,272 kronor, sammanlagda ökningen under treårsperioden 3,188,203 kronor samt medeltalet av den årliga ökningen 1,062,734 kronor.

För övrigt är den under år 1916 uppkomna ökningen till mycket stor del att hänföra till den stegrade skogsavkastningen.

För ett rätt bedömande av såväl omförmälda finansplaner som ovan intagna tablå rörande kyrkofondens räkenskaper och anledningarna till fondens tillväxt är nödigt uppmärksamma, dels att i finansplanerna upptagits bland fondens utgifter hela det belopp, 500,000 kronor, som enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster högst må användas för beredande av sådana löner, och dels att hittills för sagda ändamål anvisats allenast 15,000 kronor årligen räknat från den 1 maj 1915, vadan det förmånliga resultatet för kyrkofonden till icke ringa del är att hänföra till det förhållandet, att några sådana löner, med nämnda obetydliga undantag, icke utgått. Hade emeritilöner utgått till fulla beloppet, skulle fondens tillväxt under år 1916 (enligt fondredogörelsen samt efter frånräknande av det överförda kapitalbeloppet) rätteligen hava utgjort 1,263,272 samt medeltalet av årliga tillväxten 580,734 kronor. Skulle åter under året hava utgått emeritilöner till belopp av 250,000 kronor, vilket belopp kommittén i underdånigt utlåtande den 28 juni 1917 föreslagit skola för ändamålet anvisas, skulle överskottet år 1916 hava uppgått till 1,513,272

kronor eller i runt tal minst 1,500,000 kronor. Sistnämnda belopp, 1,500,000 kronor, synes kunna i och för de beräkningar kommittén har att verkställa tagas såsom uttryck för kyrkofondens nuvarande faktiska tillväxt för år 1916.

Kyrkofondens ställning vid tiden för löne-
regleringens
fullständiga
genomförande.

I och med det nya avlöningssystemets successiva genomförande komma ökade krav att ställas på kyrkofonden. En undersökning rörande fondens inkomster och utgifter under övergångstiden, intill dess löneregleringen blivit slutförd, skulle visserligen vara önskvärd, men kommittén har funnit sig med hänsyn till en sådan undersöknings vidlyftiga beskaffenhet och resultatets osäkerhet böra avstå därifrån. Av kommittén verkställda övriga utredningar angående de ecklesiastika avlöningstillgångarna samt kyrkofondens inkomster och utgifter giva emellertid ett bestämt stöd för antagandet, att övergångsförhållandena såsom sådana icke komma att verka försvagande på kyrkofondens ställning.

Kommittén lämnar härefter en redogörelse för de utredningar, varpå kommittén grundar detta omdöme.

För att kunna framlägga en uppgift angående kyrkofondens sannolika ställning vid löneregleringens fullständiga genomförande — vilket såsom förut nämnts kan anses hava inträffat år 1925 — har kommittén låtit utreda dels i vilken mån kyrkofonden vid nämnda tid må behöva anlitas för prästerskapets avlöning eller erbålla överskott av de till pastoratens disposition för prästerskapets avlöning ställda medel, dels ock vilka fondens inkomster och utgifter i övrigt då må vara. Härvid har den kyrkliga organisationen ävensom prästernas löneförmaner upptagits efter de löneregleringsresolutioner, vilka vid tiden för utredningens verkställande förelägo av Kungl. Maj:ts fastställda, men eljest huvudsakligen efter de beräkningar, som lågo till grund för 1910 års beslut. Vidare har beräknats att emeritlöner utginge till det belopp, som nyss här ovan vid beräkningen av fondens faktiska tillväxt förutsatts, nämligen 250,000 kronor. I övrigt har man, i överensstämmelse med förfaringssättet vid uppgörandet av den vid 1910 års riksdag framlagda finansplanen, vid denna utredning utgått från antagandet, att de vid tiden för utredningen (år 1916) rådande ekonomiska förhållanden, som bestämma fondens inkomster och utgifter — eller, i den mån dessa förhållanden påverkats av kristiden, de förhållanden, som beräknats skola då hava förelegat, om tiderna varit normala — fortfarande bestodo vid den tidpunkt, då samtliga pastorat blivit nyreglerade.

Av den sålunda verkställda utredningen har framgått, att vid tiden för löneregleringens fullständiga genomförande det årliga överskottet för kyrkofonden kan, under angiven förutsättning, beräknas komma att ungefärligen motsvara det belopp, 1,500 000 kronor, som, på sätt nyss nämnts, angivits såsom kyrkofondens nuvarande faktiska tillväxt.

Emellertid har kommittén ansett sig icke kunna stanna vid detta resultat utan vid bedömande av frågan om fondens framtida bärighet jämval tagit hänsyn till den ekonomiska utveckling, som måste tänkas fortgå under övergångstiden, och till de förändringar i övrigt, som kunna inverka på fondens ekonomi, såvitt sådana förändringar nu äro möjliga att beräkna. Härvid är det särskilt följande faktorer, som ansetts böra komma i be-

traktande, nämligen den ökning, som enligt hittills vunnen erfarenhet är att förvänta i avseende å den taxerade inkomsten inom landets skilda delar och den härav härflytande ökningen i pastoratens bidrag till prästerskapets avlöning, i den mån dessa bidrag skola återgäldas ur kyrkofonden, samt den med sannolikhet fortgående ökningen i behållna skogsförsäljningsbeloppen.

Då, såsom förut nämnts, den nya löneregleringen praktisk taget kan anses vara genomförd år 1925, har kommittén låtit, för att söka utreda fondens ställning vid nämnda tid med iakttagande av den utveckling av de ekonomiska förhållandena, som till samma tid kan vara att motse, verkställa en särskild utredning. Prästerskapets löner hava härvid upptagits efter de löneregleringsresolutioner, vilka vid tiden för beräkningarnas uppgörande voro av Kungl. Maj:t meddelade, men i övrigt huvudsakligen till de belopp, som lågo till grund för 1910 års beräkningar med tillägg av den förhöjning av 10 %, varom i det följande talas.

I avseende å den kyrkliga organisationen har räknats efter som denna skulle gestalta sig efter genomförandet av de förändringar därutinnan, som hittills beslutats eller som framlagts i 1909 års sakkunnigas tabeller.

Till följd av det ganska invecklade prästerliga avlöningssystemet har det för utredningens utförande visat sig nödvändigt att pastoratsvis företaga en undersökning dels angående beloppet av de inom pastoratet tillgängliga prästerliga avlöningstillgångarna, dels i vilken omfattning dessa tillgångar beräknas behöva tagas i anspråk till gäldande av prästerskapets inom pastoratet avlöning eller lämna överskott, som bör tillgodokomma kyrkofonden, dels ock i vilken mån kyrkofonden kan beräknas komma att enligt 21 § löneregleringslagen få tillskjuta medel för prästerskapets avlöning ävensom utbetala ålderstillägg och skjutsersättning.

Utredningens resultat har sammanförts i en finansplan, uppställd efter samma system som ovan omförmälda och av följande utseende:

Finansplan (1925).

1925 års
finansplan.

Inkomster.

Församlingarnas tillgångar och bidrag till prästerskapets avlöning:

Arrende av löneboställen	}	kronor 2,069,000: —
Avgälder, räntor m. m.		
Församlingsavgifter, som ej återgäldas ur kyrkofonden.....	»	6,090.500: — kronor 8,159,500
<i>Kyrkofondens inkomster:</i>		
Ersättning för prästerskapets tionde.....	kronor	4,366.000: —
Stat-anslag	»	304.074: —
Boställsavgkastning, ingående till kyrkofonden.....	»	160.000: —
Skogsförsäljningsmedel, brutto.....	»	2,250.000: —
Överskott å församlingarnas avlöningstillgångar ...	»	196.000: —
Ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar...	»	540.000: —
		» 7,816,074
		Summa kronor 15,975,574

Utgifter.

Löner för kyrkoherdar, komministrar och ständiga adjunkter.....	kronor 10,865,000:—
Ålderstillägg för kyrkoherdar och komministrar	» 100,000:—
Ur kyrkofonden utgående skjutsbidrag till kyrkoherdar och komministrar	» 460,000:—
Arvoden åt kontraktsprostar	» 60,000:—
Arvoden och ålderstillägg åt adjunkter	» 325,000:—
Kostnadsersättning åt adjunkter för resa till tjänstgöringsort.....	» 15,000:—
Anslag till e. o. präster för särskild prästerlig tjänstgöring.....	» 35,000:—
Emeritilöner.....	» 250,000:—
Kostnad för skogsindelning och skogsskötsel	» 700,000:—
Ersättning för vissa å eklelesiastika boställens skogsmark belöpande utskylder och besvär	» 50,000:—
Oförutsedda utgifter	» 100,000:—
Överskott i kyrkofonden	» 3,015,574:—
	<hr/>
	Summa kronor 15,975,574:—

Till förestående finansplan, av kommittén benämnd 1925 års finansplan, fogar kommittén några upplysande anmärkningar i de delar, den i mera väsentliga avseenden skiljer sig från den för 1910 års riksdag framlagda finansplanen — i det följande kallad 1910 års finansplan.

Beträffande de särskilda under rubriken »inkomster» upptagna posterna yttrar kommittén:

Inkomst-
poster.
Arrenden
m. m.

Arrende av sådana löneboställen, som uppstått av förutvarande bostadsboställen, samt avgälder och räntor m. m. hava i anslutning till den av prästlöneregleringskommittén på sin tid verkställda utredningen i 1910 års plan upptagits till sammanlagt 2,178,631 kronor*). Kyrkofondskommittén, som hade sig bekant, att avgälders och räntors belopp mycket ökats efter den tid, prästlöneregleringskommittén företog sin utredning, har därför under år 1916 inhämtat nya upplysningar angående inkomster av dessa slag. Med stöd av dessa upplysningar och med iakttagande, beträffande arrendeavgifterna, att för de jämförelsevis få bostadsboställena i pastorat, tillhörande 1914 och 1915 års serier, beräknats de i gällande arrendekontrakt avtalade beloppen men i fråga om det stora flertalet bostadsboställen den avkomst, som upptagits såsom beräknad i prästlöneregleringskommitténs tabeller ser. A. tabell 3 kol. 26, skulle summan arrende, avgälder och räntor m. m. böra antagas till 2,515,000 kronor. Vid fortgången av sitt arbete har kommittén emellertid vunnit vissa upplysningar, som medföra, att sistnämnda belopp måste anses för högt. Det har nämligen visat sig dels att vid utarrenderingar av förutvarande bostadsboställen, som under senare tider ägt rum med anledning av inträdande ny lönereglering, de betingade arrendena i högre grad än förut varit fallet understigit de av prästlöneregleringskommittén beräknade, vartill orsaken huvudsakligen lär vara vara att söka i den betungande nybyggnadsskyldighet, som är ålagd arren-

*) Tillika upptogs såsom överskott å församlingarnas avlöningstillgångar ett belopp av 29,181 kronor. Detta belopp, som rätteligen bort frånräknas ovanstående summa, 2,178,631 kronor, ingår emellertid i denna och är sålunda dubbelfört.

datorn, och företrädesvis gör sig kännbar vid den första utarrenderingen, och dels att Kungl. Maj:ts befallningshavande i stor utsträckning till arrendatorerna upplåtit rätt att uppbära lägenhetsavgälder, vilka kommittén med anledning av stadgandet i 19 § 3 mom. prästlönereglingslagen väntat skola direkt tillgodokomma kyrkorådet och förty beräknat skola inflyta *utöver* arrendena. Tiden har ej medgivit kommittén att hittills företaga den ganska omfattande utredning, som skulle erfordras för att kunna mera noggrant fastslå det belopp, varmed de i de verkställda beräkningarna ingående beloppen arrenden och lägenhetsavgälder böra nedsättas — förberedande åtgärder i sådant syfte hava dock vidtagits — utan har denna nedsättning måst ske efter en mera summarisk beräkning. Enligt denna beräkning skulle summan av de av prästlönereglingskommittén uppskattade arrendena böra sänkas med omkring 250,000 kronor och summan arrende, avgälder och räntor m. m. följaktligen upptagas till 2,265,000 kronor. Av detta belopp beräknas 2,069,000 kronor komma församlingarna till godo för avlöande av deras prästerskap samt återstående 196,000 kronor såsom överskott å församlingarnas avlöningstillgångar ingå till kyrkofonden.

Vad angår beloppet *församlingsavgifter*, som ej återgäldas ur kyrkofonden, framgår av vad tillförene här ovan sagts, att pastoratens bidrag till prästerskapets avlöning är beroende dels av det taxerade inkomstbeloppet inom pastoratet, så beräknat som 19 § 1 mom. lönereglingslagen stadgar, och dels av beloppet övriga avlöningstillgångar inom pastoratet, nämligen arrenden, lägenhetsavgälder och räntor m. m. samt skogsförsäljningsmedel.

Församlings-
avgifter.

Statistiken visar, att det taxerade inkomstbeloppet inom pastoraten i stort sett är statt i oavbruten stegring. Det har nu gällt för kommittén att söka uträna den norm, efter vilken denna ökning kan antagas komma att fortskrida, och därefter utreda ökningens inflytande på kyrkofondens ställning. I förstnämnda hänseende har kommittén begagnat sig av en expert på området. I enlighet med dennes utredning hava pastoraten ansetts böra för ändamålet indelas i två särskilda grupper, den ena innefattande städer, köpingar, municipalsambällen samt vissa andra större landskommuner, och den andra övriga pastorat. I den förra gruppen har tillväxten befunnits vara större, motsvarande normalt minst 5 % årligen, i den senare gruppen något mindre, motsvarande normalt minst 3 % årligen. En särställning har intagits av Gottlands län, där den årliga tillväxten ej ansetts kunna sättas högre än till 2 %.

Sedan med tillämpning av sagda beräkningsgrund företagits en uträkning av sannolika inkomstbeloppet inom varje pastorat, har därefter pastoratsvis verkställts en uppskattning av beloppet församlingsavgifter, som ej behöva återgäldas ur kyrkofonden, därvid arrenden samt avgälder och räntor beräknats såsom nyss sagts ävensom skogsförsäljningsmedlen antagits kunna upptagas efter grunder, som i det följande närmare angivas. Beräkningen i fråga har givit till resultat ett belopp av 6,090,500 kronor.

I avseende å den verkställda beräkningen av de taxerade inkomstbeloppen och den därpå grundade beräkningen av församlingsavgifterna torde böra framhållas, att penningvärdets sjunkande tvivelsutan lär komma att åtminstone några år framåt föranleda till höjda taxeringar utöver det mått, som av kommitténs sakkunniga biträde ansetts vara det normala. Den allmänna fastighetstaxering, som äger rum år 1918, lär sålunda ej undgå att taga starkt intryck av berörda förhållande. Att 1917 års inkomsttaxering visat stark stegring är en känd sak. Till följd härav kan vara att åtminstone under de närmaste åren förvänta församlingsbidrag till högre belopp än av kommittén beräknats, något som i sin mån skulle försäkra minskat bidrag från

kyrkofonden och därigenom ökat överskott för densamma*). Å andra sidan kan det tänkas, att just till följd av det sjunkande penningvärdet sådana ändringar vidtagas i avseende å beskattningen, exempelvis genom förhöjning av det bevillningsfria avdraget, att den förmodade förhöjningen i taxeringen, i vad den överskrede det normala måttet, komme att tillika med sina nyssnämnda följder helt eller delvis motverkas. Men den möjligheten är icke heller utesluten, att den högkonjunktur, som nu är rådande såsom en följd av kriget, förr eller senare förbytes till lågkonjunktur samt att till och med den beräknade normala tillökningen i inkomstbeloppet och därav föranledd förhöjning i församlingsavgifterna under någon tidsperiod kommer att utebliva eller efterträdas av en tillbakagång. Det kunde därför möjligen med visst fog ifrågasättas, om ej för vinnande av största möjliga säkerhet de till grund för 1925 års plan beräknade församlingsbidragen borde något nedsättas. Då emellertid beräkningarna, sådana de föreligga, äro gjorda med försiktighet, synes någon nedsättning icke behöva ifrågakomma.

Tionde-
ersättning.

Ersättningen för prästerskapets tionde upptogs i 1910 års plan, efter en av prästlöneregleringskommittén gjord beräkning, till 3,897,954 kronor. Sasom framgår av lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför fastställes ersättningen i fråga efter viss grund pastoratvis av kammarkollegium efter hand som äldre lönereglering upphör att gälla. Det har visat sig, att de sålunda fastställda beloppen med omkring 12 % överstiga de beräknade. Med anledning härav har i 1925 års plan förstnämnda summa upptagits till ett med 12 % förhöjt belopp eller i runt tal 4,366,000 kronor.

Statsanslag.

Statsanslaget, i 1910 års plan beräknat till 371,514 kronor, har i 1925 års plan upptagits med det belopp, 304,074 kronor, vartill det blivit av Kungl. Maj:t fastställt.

Skogsförsäljningsmedel.

Skogsförsäljningsmedlen, brutto**), upptogs i 1910 års plan till 850,540 kronor. Efter nämnda tid hava medlen i fråga avsevärt ökats, något som torde varit beroende huvudsakligen på ökat virkesuttag, utom beträffande de senare åren, då även stegrade virkespriser väsentligt bidragit. Särskilt hava försäljningsmedlen för det år 1916 försålda virket nått en betydande ökning till följd av den våldsamma höjning, virkesprisen då varit underkastade.

Att företaga en beräkning av skogsmedlens sannolika belopp år 1925 är givetvis förenat med stora vanskligheter, särskilt med hänsyn till de undantagsförhållanden, vartill krigsåren givit anledning. I allt fall måste man vid en sådan beräkning bortse från de abnorma priser, som varit gällande under den hittills rådande högkonjunkturen i avseende å trävarumarknaden.

*) Framhållas bör, att det endast är i en del pastorat, som höjd taxering föranleder ökat församlingsbidrag, företrädesvis i pastorat, där maximidebiteringen av 6 öre för varje tiotal av pastoratets hela inkomstbelopp förekommer. Detta är, såsom av det följande framgår, förhållandet i omkring 65—52 % av pastoraten. I övriga pastorat — och dessa äro de bärkraftigaste och de, där den största inkomstökningen i regeln äger rum — försakar den höjda taxeringen i regeln blott, att utdebiteringen per tiotal av varje inkomstbelopp blir lägre.

**) Härmed avses försäljningsmedlen efter avdrag av försäljnings- och avverkningskostnader men utan avdrag av skogsindelings- och förvaltningskostnader samt kostnader för skogsodlings- med flera arbeten för skogsskötselns främjande m. m.

I vilken mån denna högkonjunktur kan komma att äga bestånd eller efterföljas av en starkare eller svagare depression, därom kunna vitt skilda meningar råda.

För annat ändamål har kommittén låtit verkställa en utredning i fråga om den avkastning, som de ecklesiastiska skogarna kunna antagas komma att giva i framtiden. Denna utredning grundades på förutsättningen, att skogarnas avkastningsförmåga skulle ökas genom införande av en intensivare skötsel, något som åter vore beroende på ökning av skogspersonalen och bättre tillgång på skogsarbetare. Förhoppningarna att åtminstone under den närmaste framtiden kunna tillförsäkra de ecklesiastiska skogarna sådan förbättrad vård synas emellertid för närvarande mycket små. Efter vad domänstyrelsen i särskilda till Kungl. Maj:ts avgivna underdåniga yttranden framhållit, råder nämligen inom skogsstaten en personalbrist, som först efter ett flertal år kan beräknas vara avlägsnad. I sådant avseende torde allenast behöva hänvisas till styrelsens utlåtande den 30 november 1916 i fråga om enhetliga grunder för beräkning av pastoraten tillkommande avkastning från ecklesiastiska boställens skogar samt den 25 april 1917 angående delar av den norrländska skogsvårds-kommitténs betänkande och i anledning av de skogssakkunnigas för södra Sverige betänkande. Till följd härav synes det vara oundvikligt att vid de beräkningar, som nu äro i fråga, i väsentlig mån bortse från den ökade intensitet i skogsvården, som kommittén funnit önskvärd, och från den ökning i avkastningen, som skulle följa av en sådan förbättring. Likaledes är tillgången på skogsarbetare för närvarande otillräcklig. Däremot anser kommittén befogat att förutsätta att, när en återgång äger rum från den nuvarande kristidens höga virkespriser, priserna i allt fall skola komma att stanna ovanför de priser, som voro rådande vid kristidens början. Till virkesprisens uppehållande vid större höjd än förut medverka åtskilliga omständigheter, ej minst den att under krigsåren gjorts åtskilliga uppfinningar avseende virkets tillgodogörande för ett flertal nya ändamål, såsom inom den keniska industrien.

Vid övervägande av vilket belopp som, utan att beräkningens säkerhet äventyras, må kunna antagas, har kommittén stannat vid medeltalet emellan skogs-försäljningsbeloppen för åren 1914 och 1915, sådana dessa belopp framgå ur domänstyrelsens räkenskaper. Detta medeltal utgör 2,206,994 kronor, vilket må kunna avrundas till 2,250,000 kronor. I avseende å detta belopp skulle till äventyrs kunna förväntas invändningar gående ut på att det vore för högt beräknat. Sålunda kunde möjligen framhållas, att de under såväl år 1914 som år 1915 uttagna virkesmängderna i väsentlig mån överstigit de enligt hushållningsplanerna beräknade samt att det med hänsyn till den omordade personalbristen och otillräckliga tillgången på skogsarbetare kunde vara osäkert, om även för framtiden en dylik större virkesmängd skall kunna uppehållas. Likaledes skulle kanske kunna erinras, att man ej utrett i vilken mån det ökade virkesuttaget, vilket fortgått även under år 1916, skett på bekostnad av virkeskapitalet, samt att det därför kunde visa sig nödigt att även av sådant skäl framdeles inskränka virkesuttagningen. Slutligen kan tänkas en hänvisning till det för tillfället brydsamma läget på trävarumarknaden, som åtminstone i övre Sverige synes kunna giva anledning till väsentliga inskränkningar i timmeravverkningarna, något som skulle medföra en oberäknelig nedgång i kyrkofondens inkomster, likasom till de ofantligt uppdrivna arbetspriserna, vilka till stor del motväga de höga virkespriserna. Även om det finge anses sannolikt, att berörda omständigheter eller en eller flera av dem skulle verka därbän, att skogs-försäljningsmedlen för ett eller annat år komme att nedgå under ovannämnda belopp, kunna dock återopas skäl, som tala för att samma belopp likväl må godtagas såsom medeltal. Främst är därvid att framhålla, att till följd av de abnormt höga virkespriser, som voro gällande år 1916, försäljningsbeloppet för detta

år uppgick till nära det dubbla av sagda medeltal. Därtill kan läggas att, oberoende av huruvida avverkningen under år 1917, såsom icke läser vara osannolikt, kvantitativt varit mindre än under de närmast föregående åren, virkesförsäljningarna även under år 1917 tvivelsutan betingat ett sammanlagt försäljningsbelopp, överstigande ifrågasvarande medeltal. På grund härav och med hänsyn till vad kommittén, enligt vad förut nämnts, antagit i fråga om de främdeles beräknliga virkespriserna måste tagas för visst att, även om försäljningssumman ett eller flera år i framtiden till äventyrs skulle nedgå under det angivna beloppet, 2,250,000 kronor, likväl *medeltalet* av försäljningssummorna för de kommande åren icke skall understiga samma belopp.

I detta sammanhang torde icke böra lämnas utan uppmärksamhet, att en ökning i skogsavkastningen icke uteslutande gynnar kyrkofonden utan delvis kan lända vederbörande pastorat till förmån genom att föranleda till minskade församlingsavgifter, varjämte under övergångstiden ökningen kan i viss omfattning komma tjänstinnehavaren till godo.

Överskott å församlingarnas avlöningstillgångar. I avseende å beräknliga *överskottet å församlingarnas avlöningstillgångar* torde få hänvisas till det föregående.

Ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar upptagas i 1910 års plan till 279,347 kronor, beräknat efter dåvarande kapital och räntefot. Efter sagda tid har kyrkofondens kapitalbehållning icke obetydligt ökat och måste antagas komma att till följd särskilt av de år 1916 betingade skogsförsäljningssummorna, vilka torde till huvudsakligaste delar inflyta först år 1917, under detta år i än större omfattning tillväxa. På grund härav och med hänsyn till högre räntefot måste vara att förvänta ökad ränta och annan vinst på kyrkofondens kapitaltillgångar. Kommittén har antagit beloppet kunna — efter den i fondräkenskaper vid 1916 års slut upptagna behållningen samt en räntefot av i medeltal $4\frac{1}{2}$ % — beräknas till 540,000 kronor.

Utgiftsposter. I fråga om utgiftsposterna i 1925 års finansplan anför kommittén:

Löner för kyrkoherdar och komministrar. *Lönerna för kyrkoherdar och komministrar*, inbegripet lönetillägg enligt 4 § lönereregleringslagen, hava i 1910 års plan upptagits till sammanlagt 10,160,603 kronor. Detta belopp, som till följd av 1910 års riksdagsbeslut bör omfatta även avlöningen för så kallade ständiga adjunkter, vilka avsetts skola träda i stället för vissa komministrar, bör icke oväsentligt förhöjas utöver det beräknade. Det har nämligen visat sig, att de löner, som av Kungl. Maj:t fastställas, med i medeltal omkring 10 % överstiga dem, som lågo till grund för 1910 års beräkningar, något som huvudsakligen är beroende därpå, att vid löneregleringarnas fastställande tillämpningen av 4 § 1 mom. lönereregleringslagen ansetts böra ifrågakomma i vidsträcktare omfattning än beräknat varit. Om därför prästerskapets löner upptagas efter de lönereregleringsresolutioner, vilka vid tiden för beräkningen voro av Kungl. Maj:t meddelade, men i övrigt huvudsakligen till de belopp, som lågo till grund för 1910 års beräkningar, med tillägg av 10 % förhöjning, utgöra lönerna ett belopp av 10,865,000 kronor *).

*) De löner, som ingå i beloppet 10,160,603 kronor, äro ej fullt jämförliga med de löner, vilka kommittén lagt till grund för sina beräkningar. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till 1910 års riksdag voro beräkningsgrunderna delvis olika, bland annat i avseende å lönernas maximibelopp, vilka där satts högre. Vidare hava en del komministrar ersatts med adjunkter med lägre avlöning. Detta tillika med den omständigheten, att någon procentuell förhöjning givetvis ej kunnat ske för de präster, för vilka maximilön beräknats, är huvudsakliga förklaringen till att beloppet, 10,865,000 kronor, med avsevärt lägre procenttal än 10 överstiger förstnämnda belopp, 10,160,603 kronor.

För *ålderstillägg* för kyrkoherdar och komministrar kommer, såsom en följd av de ökade lönerna, ett lägre belopp att utgå, varför en sänkning här kan företagas från 325,448 kronor till i runt tal 100,000 kronor. Ålderstillägg.

Ur kyrkofonden utgående *skjutsbidrag* till kyrkoherdar och komministrar hava i 1910 års plan upptagits till 150,000 kronor. På grundvalen av hittills meddelade löne regleringar bör beloppet beräknas till omkring 460,000 kronor. Skjutsbidrag

Emeritilöner upptogs i 1910 års plan till det belopp, 500,000 kronor, vartill de enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster högst må kunna uppgå. Genom kungörelsen den 26 november 1914 förordnades att från och med ecklesiastik-året 1915—1916 finge till extra ordinarie präster från kyrkofonden utgå tillsvidare högst tio emeritilöner, vardera till belopp av 1,500 kronor. Sedermera har fråga uppstått om tilldelande av emeritilöner åt ordinarie präster. På grund av remiss yttrade sig kommittén häröver den 28 juni 1917 och tillstyrkte därvid, att sådana löner finge utgå från och med ecklesiastikåret 1919—1920 samt att det årliga belopp, vartill emeritilöner för ordinarie och extra ordinarie präster högst finge uppgå, måtte bestämmas till sammanlagt 250,000 kronor. Emeritilöner.

Detta ärende är ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Som synes har kommittén emellertid ansett sig böra räkna med ett belopp emeritilöner av den storlek, kommittén sålunda föreslagit.

Kostnad för skogsindelning och skogsskötsel har i 1910 års plan beräknats till 222,500 kronor. Denna kostnad — som enligt domänstyrelsens räkenskaper belöpte sig till omkring 350,000 kronor för år 1915 — måste antagas komma att framdeles högst väsentligt ökas utöver vad som för närvarande utgår. Den motsedda ökningen torde göra sig gällande särskilt i fråga om dels den ersättning, som utgår för skogsstatens bestyr med de ecklesiastiska skogarna, och dels kostnaden för skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande. I förra avseendet är att erinra att, sedan domänstyrelsen i fråga om ersättningen för skogsstatens bestyr med de ecklesiastiska skogarna, vilken ersättning för närvarande uppgår till allenast mellan 10,000 och 20,000 kronor, i underdånig skrivelse den 27 september 1911 föreslagit förändrade grunder för ersättningens beräkning, varigenom beloppet komme att utgöra omkring 142,000 kronor, styrelsen i ett utlåtande den 30 november 1916 på förekommen anledning anmält, att styrelsen dämera funnit, att det i skrivelsen den 27 september 1911 beräknade beloppet måste på grund av senare inträffande förhållanden avsevärt höjas. Frågan är nu åter beroende på domänstyrelsens handläggning, och kommittén saknar således för närvarande möjlighet att ens till närmelsevis bedöma, huru stark ökningen i avseende å denna utgiftspost kan förväntas bliva, eller från vilken tid densamma må vara att beräkna. Höjningen av kostnaden för arbeten för skogsskötselns främjande torde vara oundviklig till följd av såväl stigande arbetspris som behovet av en mera intensiv skogsskötsel. Även omfattningen av denna förhöjning, vilken är beroende jämväl av tillgången på arbetskraft, är ytterst svår att nu uppskatta. Det torde emellertid vara försiktigt att i avseende å de nu förevarande beräkningarna förutsätta, att kostnaderna i fråga komma att uppgå till sammanlagt minst dubbla nuvarande beloppet eller alltså 700,000 kronor. Kostnad för skogsindelning och skogsskötsel.

Slutligen torde för mötande av *oförutsedda utgifter* böra beräknas visst belopp, förslagsvis 100,000 kronor. Oförutsedda utgifter.

I enlighet med nu omförmälda 1925 års finansplan skulle — under förutsättning att de år 1910 fastställda grunderna för prästerskapets avlöning bibehållas oförändrade och att det ej heller inträffar mera avsevärda, nu ej beräknliga förändringar i avseende å de bestämmelser, som reglera de inkomster, varmed prästerskapets avlöning bestrides, samt att de fondens utgifter, vilka icke utgöra bidrag till sagda avlöning, utgå efter samma normer som hittills — överskottet för kyrkofonden under verksamhetsåret 1925 kunna beräknas till minst 3,000,000 kronor.

Kommittén anser sig emellertid böra betona, hurusom de av kommittén verkställda beräkningarna delvis äro byggda på antaganden, vilkas riktighet det är omöjligt att, framför allt inför ovissheten om huru nuvarande krigstidsförhållanden komma att utveckla sig, med någon större grad av sannolikhet bedöma, men att det dock synes kommittén befogat att påstå, att det föreligger ringa sannolikhet för att de beräknade minimibeloppen icke skola uppnås.

Kyrkofonds-
kommitténs
förslag till
sättet för
utgörande av
krigstids-
tillägg och
krigstids-
hjälp.

Då det härefter för kyrkofondskommittén gällt att taga ståndpunkt till frågan om sättet för utgörande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerna i de nyreglerade pastoraten, har kommittén ifrågasatt, huruvida hela bördan av krigstidsunderstödet borde läggas på kyrkofonden. Såväl av hänsyn till vikten av att fondens förmåga att tjäna de ändamål, för vilkas tillgodoseende den ursprungligen tillkommit, icke äventyras som ock av rent principiella skäl har kommittén funnit sig böra föreslå, att *även pastoratens avlöningstillgångar inom ramen för den i lönerегleringslagen stadgade maximiutdebiteringen* tagas i anspråk för krigstidstilläggets och krigstidshjälpens utgörande, ifråga om ett vart pastorat dock endast såvitt angår dess prästerskap. Kommittén undantager emellertid härvid lönstilläggen åt det tjänstgörande extra ordinarie prästerskapet (utom så kallade ständiga adjunkter) samt för ecklesiastikåret 1917—1918 beräknat krigstidstillägg och krigstidshjälp, vilka utgifter kommittén anser böra helt och hållet gäldas ur kyrkofonden.

Med avseende på den fara för kyrkofondens bestånd, det skulle kunna medföra, om fonden ensam anlätades för ifrågavarande ändamål, anför kommittén:

Det måste för kommittén framstå såsom ett synnerligen viktigt statsintresse, att kyrkofonden bibehålles vid sådan ställning, att den även för framtiden kan fylla sitt ändamål att icke blott ytterst ansvara för prästerskapets avlöning och betrygga möjligheten för den kyrkliga organisationens utveckling utan även bereda trygghet för att även de mindre bärkraftiga pastoraten icke behöva betungas med utgifter för ifrågavarande ändamål utöver den gräns riksdagen vid regleringen år 1910 förutsatte. Härvid måste hänsyn jämväl tagas till penningvärdets fall, som nödvändiggör, att den kapitaltillväxt, som under de senare åren uppstått för fonden och vilken till stor del kompenserar denna förändring i penningvärdet, icke för framtiden äventyras. Att betunga fonden med förbindelser av sådan omfattning, att deras fullgörande skulle med sannolikhet medföra en fortgående förminskning av fondens kapital, bör därför enligt kommitténs mening icke ifrågakomma.

Måhända skulle man vara benägen att göra gällande, att det icke vore förenat med något allvarligare äventyr, om man nu i det ifrågavarande hänseendet pålade kyrkofonden utgifter, som toge i anspråk mer än fondens efter ovan angivna grunder beräknade årliga överskott medgåve. Stöd för en sådan mening skulle man möjligen vilja finna däri, att man, såsom förut berörts, till följd av nuvarande höga virkespriser kunde med ganska stor visshet påräkna, att fondens överskott för år 1917 bleve större än som beräknats, och kanske hade anledning hoppas på ett liknande förhållande för år 1918, varjämte kunde åberopas, att här endast är fråga om ett provisorium.

Häremot vill kommittén genmäla, att det synes kommittén vara allt för oförsiktigt, att på antagandet om oberäknat rika skogsförsäljningsmedel (eller andra nu ej beräknliga inkomster) grunda ett förfogande över kyrkofondens tillgångar, allra helst man icke lär kunna undgå att räkna med ett ekonomiskt bakslag men saknar möjlighet att bedöma när och med vilken kraft det kan komma att drabba. Må vara att frågan för närvarande närmast rör sig om ett fåtal års lönetillskott och att det därför kunde anses vara av mindre betydelse, om en kapitalförlust härunder vore att motse för kyrkofonden; men det får ej förbises, att det för närvarande är omöjligt att fälla något om-döme om dyrtidens varaktighet. Så vitt nu kan bedömas synes vara anledning att antaga, att den rådande krisen kommer att sträcka sina verkningar långt framåt i tiden och att dessa ännu ej nått sin höjdpunkt. Det synes därför ofrånkomligt att, då de gäller beräkningar av den betydelse för kyrkofondens bestånd som den nu föreliggande, räkna, som om behovet av löneförbättring för prästerskapet skulle vara av jämförelsevis mera varaktig beskaffenhet. Till det anförda kommer ytterligare en omständighet, som bör föranleda till att icke nu överskrida fondens betalningsförmåga, nämligen att man icke för närvarande kan bedöma, om icke förhållandena utveckla sig därhän, att krigstidsunderstödet åtminstone något eller några följande år anses böra gå utöver det mått, som kommittén vid beräkningarnas uppgörande förutsatt, samt att det följaktligen måste tillses, att fonden icke betages förmågan att vidkännas ytterligare utgifter, om starkare påfrestningar skulle ifrågakomma.

I allt fall torde man ej böra bedöma den föreliggande frågan om krigstidsunderstöd isolerat, det vill säga rätta beslutet efter huruvida fonden under året och eventuellt nästföljande år förmår bära den behövlige utgiften, utan det lär vara oundgängligt att tillse, om fonden även i framtiden, om sådant visar sig nödigt, kan draga en motsvarande börda.

Beträffande de principiella skäl, som enligt kommitténs åsikt tala för den av kommittén föreslagna anordningen att fördela utgifterna för krigstidstillägget och krigstidshjälpen mellan kyrkofonden och pastoraten, yttrar kommittén:

Kyrkofonden har endast subsidiär skyldighet att bidra till prästerskapets av-löning. Den primära skyldigheten är ålagd vederbörande pastorat inom de gränser, vilka finnas angivna i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

Sagda lag uttalar dessutom i 1 § såsom regel, att varje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla — jämte fri bostad och viss ersättning för skjuts i tjänst-ärenden — lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden ävensom levnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärning.

Då nu krigstidstillägget och krigstidshjälpen äro behövlige just för att tillgodose

befattningshavarens befogade kraf på den anständiga bärgning, varom i ovanberörda 1 § förmåles, skulle det blott innebära en fullföljd av de grunder, som i lagen tillämpas, om man i skäligen omfattning för krigstidstilläggets och krigstidshjälpens utgörande anlitate pastoratens bidragsskyldighet.

Någon principiell betänklighet mot att låta pastoraten inom den stadgade maximigränsen, således intill ett belopp, motsvarande 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratens hela inkomstbelopp, deltaga i anskaffandet av de för krigstidsunderstödet utgörande erforderliga medlen kan efter kommitténs uppfattning så mycket mindre framställas, som den tvärtom överensstämmer med de i lagen antagna grundsatserna. Anordningen innebär blott att man för det avsedda ändamålet använder de skattemedel, som redan i princip ställts till förfogande i avlösning för den forna tiondeskyldigheten, och den innefattar tillika ett fortskridande på utjämningens väg. En viss orättvisa skulle för övrigt ligga däri, att kyrkofondens tillgångar, vilka visserligen äro avsedda för tillgodoseende av kyrkans gemensamma behov men närmast hava till ändamål att komma till användning till förmån för de svagare pastoraten, nu toges i anspråk jämväl för de bärkraftigaste, vilkas bidragsskyldighet ej behövt anlitas i samma utsträckning som de svagares. Och i avseende å kyrkofonden medför anordningen i fråga att även kyrkofonden fullgör den insats, som är fonden genom lagen anvisad, nämligen att bispringa pastoraten, så snart dessa nått gränsen för sina förpliktelser.

Kommittén har låtit undersöka, huru det ställer sig inom de olika pastoraten med avseende å utdebiteringen av de till prästerskapets avlöning avsedda församlingsavgifterna.

Enligt beräkningar, grundade på den nuvarande ekonomiska ställningen, skulle efter löneregleringens genomförande 65,43 % av pastoraten få vidkännas utdebitering till maximibeloppet; om i betraktande tages den utveckling, som förväntas äga rum under tiden till år 1925, komme antalet sådana pastorat efter beräkningarna att utgöra allenast 52,79 %. För de återstående pastoraten vore utdebiteringen lägre; den skulle för 19,13 (29,71) % av pastoraten stanna vid 3 öre eller därunder, för 7,06 (6,70) % vid 3—4 öre, för 4,37 (5,53) % vid 4—5 öre och för 4,01 (5,24) % vid ett belopp, som överstiger 5 men understiger 6 öre, allt för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp. Ehuru 1910 års lagstiftning äsyftat och även genomfört en ganska långt gående utjämning av skattskyldigheten till prästerskapet, kvarstår således ännu härutinnan en icke obetydlig olikhet. Det är av naturliga skäl företrädesvis i de bärkraftigare pastoraten, som utdebiteringen stannar vid de lägre beloppen.

Vid övervägande av frågan om *den grund, efter vilken fördelningen av krigstidstillägget och krigstidshjälpen mellan kyrkofonden och pastoraten bör äga rum*, har kommittén ansett riktigast och lämpligast att härutinnan måtte följas de bestämmelser, som äro givna i 19 och 21 §§ löneregleringslagen.

För innehållet i dessa lagrum har jag i det föregående (sid. 9) redogjort.

Med utgångspunkt från de undersökningar, varpå 1925 års finansplan vilar, har kommittén låtit verkställa en utredning, huru stor del av de för detta år beräknade krigstidstilläggen för ordinarie befattningshavare och

så kallade ständiga adjunkter skulle, under antagande att de komme att utgå med 200 kronor jämte 30 % av löneförmånerna samt med ett maximum av respektive 1,700 och 2,000 kronor, kunna utgöras genom församlingsavgifter och huru mycket komme att betunga kyrkofonden. Utredningen, som företagits pastoratsvis, har givit vid handen, att för krigstidstillägget skulle medelst församlingsavgifter, fallande inom stadsgad maximidebitering av 6 öre, gäldas ett belopp motsvarande respektive 28,7 % och 28,6 % av det hela, vadan kyrkofonden hade att svara för 71,3 %, respektive 71,4 %. Vidare har befunnits, att av rikets pastorat, vilka beräknats komma att efter löneregleringens genomförande utgöra 1,373, 725 pastorat icke skulle behöva vidkännas någon utgift för krigstidstilläggets utgörande, därför att de redan uppnått maximidebiteringen, samt ytterligare omkring 120 på den grund att tillägget helt bestredes av arrende- och skogsmedel, som eljest skolat tillfalla kyrkofonden.

I sagda utredning har ej kunnat inbegripas krigstidshjälpen, alldenstund denna ej är beroende av lörens storlek utan av den beskattade inkomstens belopp i förening med vissa personliga förhållanden (giftermål, barnantal). Med tillämpning av nyssnämnda procentuella fördelning torde emellertid med så stor noggrannhet, som må vara erforderlig för den föreliggande undersökningen, kunna beräknas, huru mycket av krigstidshjälpen skulle behöva gäldas av kyrkofondens medel.

Samma procenttal, som avvunnits den verkställda utredningen, hava ansetts kunna läggas till grund för en mera summarisk beräkning beträffande de för åren 1918—1919 samt 1919—1920 erforderliga beloppen.

Vad åter angår för ecklesiastikåret 1917—1918 beräknat krigstidstillägg och krigstidshjälp har, såsom förut nämnts, kommittén tänkt sig, att detsamma borde helt och hållet gäldas ur kyrkofonden. Om sådant anslag beviljas, kommer det nämligen att utgå först efter ecklesiastikårets slut och så gott som samtidigt med motsvarande understöd för nästföljande år. Det har därför och av skattetekniska skäl syntts kommittén, att någon del därav ej borde läggas på pastoraten.

De siffror, som på ovannämnda sätt erhållits, hava sammanförts i nedanstående tablå, däri jämväl upptagits dels det för år 1917—1918 erforderliga beloppet krigstidstillägg och krigstidshjälp, dels ock de disponibla årliga överskotten i kyrkofonden, sådana dessa antagits efter förut omförmälda beräkningar. Därjämte har upptagits en beräkning av det för år 1925—1926 behövlige beloppet, under förutsättning att tillskottet skulle utgå efter den för år 1917—1918 antagna grunden, ävensom införts siffror från utredningen om tillskottets storlek under förutsättning av 50 % förhöjning och 2,500 kronors maximum.

Tablån ter sig på följande sätt:

Tablå

utvisande dels beräknade beloppet krigstidstillägg och krigstidshjälp åt präster i nyreglerade pastorat, dels kyrkofondens beräknade överskott och dels sagda krigstidsunderstöds fördelande till utgörande av pastoraten och kyrkofonden.

A. Krigstidstillägg 15 % av lönen, maximum 800 kronor; krigstidshjälp enligt kungörelsen den 29 maj 1917. — B. 1 Krigstidstillägg 200 kronor jämte 30 % av lönen, maximum 1,700 kronor; krigstidshjälp enligt kungörelsen den 29 maj 1917 med 50 % förhöjning jämte utsträckning till löntagare med högst 4,000 kronors taxerad inkomst. — B. 2. Krigstidstillägg = B. 1, dock maximum 2,000 kronor; krigstidshjälp = B. 1. — C. Krigstidstillägg 50 % av lönen, maximum 2,500 kronor; krigstidshjälp = B. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Ecklesia- stikår.	Ordinarie präster och ständiga adjunkter.					E. o. präster (utom ständiga adjunkter).			Samtl. präster.	Summa belopp att gäldas av kyrkofon- den (kol. 6 och 9). Kr.	Kyrkofon- dens be- räknade överskott. Kr.
	Krigs- tidstill- lägg Kr.	Krigs- tids- hjälp. Kr.	Summa. Kr.	Av summan i kol. 4 gäldas		Krigs- tids- tillägg. Kr.	Krigs- tids- hjälp. Kr.	Summa (gäldas av kyr- kofon- den). Kr.	Summa krigstids- tillägg och krigstids- hjälp (kol. 4 och 9). Kr.		
				av pasto- raten. Kr.	av kyrko- fonden. Kr.						
A.											
1917—1918	382,851	8,040	390,891	—	390,891	52,410	4,560	56,970	447,861	447,861	1,350,000
1925—1926	1,789,500	23,070	1,812,570	520,208	1,292,362	52,410	4,560	56,970	1,869,540	1,349,332	3,000,000
B. 1.											
1918—1919	1,420,356	32,025	1,452,331	416,833	1,035,548	89,360	6,840	96,200	1,548,581	1,131,748	1,675,000
1919—1920	1,940,356	41,145	1,981,501	568,691	1,412,810	89,360	6,840	96,200	2,077,701	1,509,010	1,725,000
1925—1926	3,817,600	68,955	3,886,555	1,115,441	2,771,114	89,360	6,840	96,200	3,982,755	2,867,314	3,000,000
B. 2.											
1918—1919	1,486,684	32,025	1,518,709	434,351	1,084,358	89,360	6,840	96,200	1,614,909	1,180,558	1,675,000
1919—1920	2,039,184	41,145	2,080,329	594,974	1,485,355	89,360	6,840	96,200	2,176,529	1,581,555	1,725,000
1925—1926	4,056,200	68,955	4,125,155	1,179,794	2,945,361	89,360	6,840	96,200	4,221,355	3,041,561	3,000,000
C.											
1918—1919	2,054,305	32,025	2,086,330	596,690	1,489,640	99,600	6,840	106,440	2,192,770	1,596,080	1,675,000
1919—1920	2,809,930	41,145	2,851,075	815,407	2,035,668	99,600	6,840	106,440	2,957,515	2,142,108	1,725,000
1925—1926	5,547,450	68,955	5,616,405	1,606,292	4,010,113	99,600	6,840	106,440	5,722,845	4,116,553	3,000,000

Av berörda tablå framgår bland annat, att kyrkofonden, under förut-sättning att för gäldandet av krigstidstillägg och krigstidshjälp få anlitas de inom pastoraten tillgängliga prästlöne-medlen, i den mån dessa ej tagits i anspråk för prästlönerns gäldande, skulle under de närmaste åren äga tillräcklig bärkraft för bestridande av krigstidstillägget och krigstidshjälpen, beräknade så som vid alternativen B. 1 och B. 2 angivits. Med tillämpning av alternativ B. 1 skulle kyrkofonden även vid tiden för löne-regleringens fullständiga genomförande förmå utgiva krigstidstillägget och krigstidshjälpen till den del de ej gäldades av pastoraten. Däremot komme vid sistnämnda tid med tillämpning av alternativ B. 2 ett underskott på omkring 40,000 kronor att uppstå. Kommitténs beräkningar äro emellertid, framhåller kommittén, gjorda med den försiktighet, att ett jämförelse-vis så ringa belopp ej kan förrycka fondens ställning.

Mot de av kyrkofondskommittén föreslagna principerna för det ifråga-varande understödssystemets finansiering hava *kammarkollegium* och *statskontoret* icke haft något att erinra. Beräkningarna av kyrkofondskommitténs bärighet synas — yttra nämnda myndigheter — såvitt ämbets-verken vid en mera summarisk granskning kunnat finna, uppgjorda med all möjlig noggrannhet och tillbörlig försiktighet. Ämbetsverken kunna emellertid ej underlåta att betona den stora vanskligheten av dylika be-räkningar för en så långt framskjuten tid som år 1925.

De inom ecklesiastikdepartementet tillkallade särskilda *sakkunniga* an-föra i denna fråga:

Genom nådiga beslutet den 28 september 1917, varigenom kyrkofondskommittén anbefalldes att till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande, huruvida och i vad mån genom anvisande av medel ur kyrkofonden tillgång kunde beredas att tilldela krigstids-understöd åt prästerna i de nyreglerade pastoraten, lämnades från Kungl. Maj:ts sida en bestämd anvisning på en utväg till anskaffande av för ändamålet erforderliga medel. Det synes ock de sakkunniga ligga närmast till hands att tänka sig, att kyrko-fonden, ur vilken Kungl. Maj:t förut anvisat bidrag till upphjälpande av det oregle-rade prästerskapets av dyrtiden försvårade ekonomiska ställning, s. k. lönetillskott, jäm-väl skall tagas i anspråk, då det gäller att bereda prästerskapet i de enligt 1910 års lönelagar reglerade pastoraten hjälp i dess av dyrtiden orsakade brydsamma läge.

Frågan är då, om kyrkofonden är i stånd att möta de anspråk, som skulle kom-ma att ställas på densamma, därest krigstidsunderstöd enligt de föreslagna grunderna bleve prästerskapet beviljat att odelat utgå ur kyrkofonden. Det kan härvid enligt de sakkunnigas mening icke nog starkt betonas, av vilken betydelse det är, att fonden icke anlitas över förmågan utan bibehålles i en sådan ställning, att den framför allt kan tillgodose de intressen, som torde utgöra dess huvuduppgifter, nämligen att yt-terst ansvara för prästerskapets avlöning och betrygga möjligheten för den kyrkliga organisationens utveckling samt att verka till utjämning och begränsning av försam-lingarnas bidragsskyldighet till prästerskapets avlöning.

Kammar-
kollegium
och stats-
kontoret.

Departe-
mentsak-
kunniga.

Nu synas de av kyrkofondskommittén företagna undersökningar och beräkningar rörande kyrkofondens bärighet — vilka beräkningar de sakkunniga av naturliga skäl icke kunnat i någon mån närmare kontrollera men som de i likhet med kammarkollegium och statskontoret vid den granskning, det varit de sakkunniga möjligt att ägna desamma, trots sig finna omsorgsfullt gjorda — giva vid handen att, därest krigstidsunderstödet utgörande komme att odelat påvila kyrkofonden och denna därutöver framgent, såsom hittills, anlitas för att, vilket de sakkunniga finna högst behjärtansvärt, genom lönetillskott åvägabringa en nödvändig förbättring av vissa av de oreglerade prästernas löneinkomster, ej blott fondens beräkneliga årliga överskott utan jämväl en del av dess kapitaltillgångar måste tagas i anspråk. Som det efter de sakkunnigas förmenande icke kan komma ifråga att för det avsedda ändamålet tillåta en förminskning av fondens kapital, torde det vara oundgängligt att söka finna någon utväg, varigenom en del av bördan lyftes från kyrkofonden.

Kyrkofondskommittén har givit en lösning, som synes de sakkunniga lycklig, nämligen den att för varje pastorat i första hand låta det för krigstidsunderstöd åt dess präster erforderliga beloppet utgå av de medel, som enligt 19 § löneregeringslagen äro anslagna till prästerskapets avlöning, och i den ordning, som i samma § angives, samt subsidiärt, i enlighet med i 21 § nämnda lag föreskrivna grunder, ålägga kyrkofonden bidragsskyldighet. Härigenom skulle den föreliggande frågan lösas på ett för kyrkofondens bestånd betryggande sätt samtidigt med att man, såsom kommittén framhåller, komme att bygga på en i löneregeringslagen redan fastslagen princip.

Då det icke lärer kunna påräknas, att av statsmedel tillgång skulle beredas till utfyllande av det medelsbehov för ändamålet, som kyrkofondskommittén icke utan ingrepp i sitt kapital kan täcka, synes den av kyrkofondskommittén föreslagna anordningen vara den enda tänkbara, därest överhuvud rättvisa skall kunna vederfaras ifrågavarande präster i deras krav på hjälp under kristiden. På sätt framgår av den av kommittén upprättade tablå öfver, bland annat, krigstidsunderstödet fördelade till utgörande av pastoraten och kyrkofonden kommer dock kyrkofonden att bära huvudparten av kostnaderna; krigstidsunderstödet för ecklesiastikåret 1917—1918 och lönetilläggen till det extra ordinarie prästerskapet skulle den ju komma att bära i sin helhet.

Departementschefen.

Såsom de sakkunniga påpekat, torde det från början hava varit Kungl. Maj:ts avsikt att, för den händelse det visade sig, att prästerskapet i de nyreglerade pastoraten vore i behov av krigstidstillägg och krigstidshjälp, söka utverka, att kyrkofondens medel enbart finge för ändamålet tagas i anspråk. Då nu behovet för bemälda präster av dylikt understöd är klarlagt men det, enligt de av kyrkofondskommittén verkställda, till synes med noggrannhet och förtänksamhet utförda beräkningarna, befunnits, att om kyrkofonden ensam finge vidkännas kostnaden för utgörande av krigstidstillägget och krigstidshjälpen, dess bestånd skulle kunna sättas i fara, kan jag icke annat än i likhet med de sakkunniga finna, att den utväg, som av kyrkofondskommittén föreslagits, nämligen ett fördelande av utgifterna för understödet mellan pastoraten och kyrkofonden enligt de i 19 och 21 §§ löneregeringslagen angivna grunder, måste tillgripas.

Betydelsen av att kyrkofondens kapital bibehålles oförminskat, sär-

skilt under nu rådande osäkra förhållanden på det ekonomiska området, torde man icke från något i förhållandena insatt håll vilja bestrida. Likaledes synes enighet kunna råda därom, att, då enligt den i 1910 års lagstiftning fastslagna principen varje pastorat har att i främsta rummet själv svara för avlönandet av sitt prästerskap, det är en konsekvent utveckling av denna princip, att pastoraten i första hand även ikläda sig kostnaden för det krigstidstillägg och den krigstidshjälp, som med nödvändighet erfordras för att prästerna må finna den »anständiga bärning», varom 1 § i löneregleringslagen talar, detta dock naturligtvis under den förutsättningen, att pastoratens bidragsskyldighet hålles inom de gränser, som i löneregleringslagen angivits, d. v. s. ej utsträcker utöver de stadgade 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp.

Inom de bärkraftigaste kommunerna — särskilt städerna — lär hittills utdebiteringen till prästerskapets avlöning i regel icke ens hava nått upp till de 3 öre, som församlingarna i första hand skola tillskjuta för ändamålet. Dessa kommuner skulle då själva vidkännas hela utgiften för krigstidstillägget och krigstidshjälpen. För de svagare kommunernas del åter komme kostnaden att till större delen eller helt och hållet falla på kyrkofonden. Denna skulle, enligt vad kommittén beräknat med utgångspunkt från förhållandena vid tiden för den nya löneregleringens fullständiga genomförande, komma att bära mera än två tredjedelar av krigstidstillägget och krigstidshjälpen, under det att mindre än en tredjedel därav skulle utgöras av pastoraten.

Jag finner mig alltså böra biträda vad kyrkofondskommittén härutinnan föreslagit.

4. Erforderliga lag- och författningsbestämmelser.

Enligt kyrkofondskommitténs mening skulle för anordnande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerna i de nyreglerade pastoraten i enlighet med av kommittén föreslagna grunder erfordras ändringar i eller tillägg till dels lagen om kyrkofond den 9 december 1910 och dels lagen om reglering av prästerskapets avlöning av samma dag; dock att för tillgodoseende av det extra ordinarie prästerskapets (med undantag av de ständiga adjunkternas) behov av krigstidstillägg någon särskild ny lagbestämmelse icke skulle erfordras.

Erforderliga
lag- och
författnings-
bestämmelser.

Kyrkofonds-
kommittén.
Lagbestäm-
melser.

Kommittén yttrar i berörda avseende närmare följande:

Med stöd av 6 § 7 mom. kyrkofondslagen, jämfört med 12 § löneregleringslagen, möter intet hinder för Kungl. Maj:t att tillgodose *det extra ordinarie prästerskapets behov av krigstidstillägg* (de så kallade ständiga adjunkterna i nyreglerade pastorat härvid dock undantagna), på det sätt att — såsom för år 1916—1917 skett genom ovanberörda kungörelse den 2 oktober 1917 — förordnande meddelas om en förhöjning i det arvode, som skall utgå till varje tjänstgörande adjunkt, eller i det anslag, som enligt 6 § 8 mom. kyrkofondslagen beviljas extra ordinarie präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

Däremot innefattar kyrkofondslagen hinder för beviljande såväl av *krigstidshjälp åt extra ordinarie präster* i den form, som angives i kungörelsen den 29 maj 1917, som ock av vare sig *krigstidstillägg eller krigstidshjälp till ordinarie präster*, för vilka lönereglering enligt nya lagen trätt i tillämpning, och till dem, som under så kallad långvakans uppehålla befattning i sådant pastorat, samt till så kallade *ständiga adjunkter* i pastorat av samma beskaffenhet.

För att kunna ur kyrkofonden bereda samtliga de präster, varom nu är fråga, krigstidstillägg och krigstidshjälp varder sålunda nödigt att i samma ordning, vari kyrkofondslagen tillkommit, vidtaga *ändring i eller tillägg till kyrkofondslagen*, åsyftande ett stadgande av innebörd att av kyrkofonden må utgöras krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt lönetillägg till sådana präster, varom här är fråga.

Därest understödet åt *innehavare av prästerliga emeritilöner* anses böra ur kyrkofonden gäldas, kräves likaledes *ändring i eller tillägg till kyrkofondslagen*.

För att tillförbinda pastoraten skyldighet att, såsom av kommittén ifrågasatts, bidraga till krigstidsunderstödet utgörande bliver vidare nödigt att vidtaga *ändring i eller göra tillägg till löneregleringslagen*.

För de ifrågasatta ändringarna eller tilläggen till kyrkofonds- och löneregleringslagarna fordras, påpekar kommittén, hänvändelse till såväl riksdag som kyrkomöte, vilka båda representationer deltaga i stiftandet av de lagar, som gälla på området. En årlig dylik hänvändelse, som borde bli en följd av nödvändigheten att för varje år pröva behovet av ifrågasvarande krigstidsunderstöd och graden därav, finner kommittén böra undvikas. Den yttrar i berörda avseende:

Då behovet av krigstidstillägg och krigstidshjälp och i än vidsträcktare mån graden av detta behov givetvis måste prövas för varje år, skulle, om riksdag och kyrkomöte skulle även härutinnan höras, erfordras en årlig hänvändelse till båda representationerna, något som skulle medföra behovet av årliga kyrkomöten så länge behovet i fråga gör sig gällande. — Att kyrkomötet skulle lämna ett generellt medgivande men riksdagens årliga medgivande inhämtas lär ej kunna tänkas, eftersom medgivandet, såsom av det sagda framgår, måste lämnas i lagform, för vilken fordras lika lydande beslut av båda representationerna.

En årlig hänvändelse synes emellertid ej behövlig, om den erforderliga lagstiftningen erhåller det innehåll, kommittén i det följande föreslår. Detta är så mycket

mera påkallat, som årliga kyrkomöten allenast för nu ifrågavarande ändamål givetvis böra, om möjligt, undvikas.

Beträffande den avfattning, lagbestämmelsen borde erhålla till undvikande av en dylik årlig hänvändelse till riksdag och kyrkomöte, yttrar kommittén:

I avseende å lagbestämmelsens innehåll synes för ändamålet fullt tillräckligt att begränsa detta till en föreskrift, huvudsakligen, att så länge krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat dylikt lönetillskott efter grunder, som av riksdagen godkännas, utgår till befattningshavare i statens tjänst, lönetillägg efter enahanda grunder och för motsvarande tid, efter ecklesiastikår räknat, må efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå till ifrågavarande präster.

Då verkningarna av denna lagbestämmelse göras beroende av att lönetillägg av nu ifrågasatt slag utgår till befattningshavare i statens tjänst, vilket åter förutsätter att riksdagen för dessa senare befattningshavares vidkommande prövar behov av sådant lönetillägg föreligga, synes det kommittén, som om en sådan avfattning av lagen, som nyss angivits, skulle motsvara sitt ändamål.

Kommittén förbiser ej, att förhållandena kunna utveckla sig därhän, att det reglerade prästerskapets behov av lönetillskott ej skulle kunna tillgodoses med stöd av en lag av föreslaget innehåll. Det kan exempelvis inträffa, att krigstidens verkningar befinnas bestående och därför föranleda till omreglering av lönerna för befattningshavarna i statens tjänst, varigenom krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annan motsvarande löneförbättring för dem ej vidare behöves. Om då ej tillika sker omreglering av prästerskapets löner, utan prästernas behov av lönetillägg kvarstår, kan med åberopande av den ifrågasatta lagen lönetillägg ej beviljas dem. Kommittén anser emellertid, att om av denna eller annan anledning lagen skulle bliva satt ur tillämplighet, prästerskapets befogade anspråk bör på annat, efter de förändrade förhållandena lämpat sätt tillgodoses.

De nya lagbestämmelserna anser kommittén böra erhålla formen av tilläggs- till löneregleringslagen och kyrkofondslagen. Till stöd härför anföres:

Då de ifrågasatta nya bestämmelserna äro av allenast *provisorisk* karaktär, i det att deras giltighet torde böra göras beroende dels av den förhöjning i levnads-kostnaderna, som uppstått eller kan komma att uppstå till följd av det nu pågående kriget, dels av att lönetillskott av liknande anledning tillerkännes befattningshavare i statens tjänst, synes mindre lämpligt att vidtaga ändring i de gällande lagarna utan låta de nya bestämmelserna få formen av tilläggs- lag.

Det lagförslag, som sålunda enligt kommitténs mening bör framläggas till antagande av riksdag och kyrkomöte, föreslår kommittén skola erhålla följande lydelse:

Förslag

till

Lag

innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 samt lagen om kyrkofond samma dag.

Där med anledning av den förhöjning i levnadskostnaderna, som uppstått eller kan komma att ytterligare uppstå till följd av det nu pågående kriget eller som efter krigets slut kan komma att fortbestå såsom följd av de av kriget föranledda förhållanden, Konungen i enlighet med grunder, som av riksdagen godkännas, beviljar krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt lönetillskott åt befattningshavare i statens tjänst, må efter Konungens närmare bestämmande lönetillägg efter enahanda grunder och för motsvarande tid, efter ecklesiastikår räknat, utgå till präster, för vilka löne-reglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, samt till extra ordinarie präster, för vilka föreskrifterna i 12, 13 och 14 §§ samt 25 § första stycket samma lag skola lända till efter rättelse.

Lönetillägg för kyrkoherde och komminister samt sådan adjunkt, varom i 14 § 3 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning förmåles, gäldas såsom i 19, 20, 21 och 22 §§ samma lag stadgas; dock att hela det belopp, som anvisas att utgå i lönetillägg för ecklesiastikåret 1917—1918, betalas ur kyrkofonden.

Lönetillägg till annan extra ordinarie präst än ovan sagts utgår ur kyrkofonden.

De föreskrifter, som för tillämpning av bestämmelserna i denna lag finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

Författnings-
bestämmelser.

Rörande de författningsbestämmelser, som för tillämpningen av den föreslagna lagen skulle bli erforderliga och vilka bestämmelser enligt kommitténs mening böra meddelas av Kungl. Maj:t, yttrar kommittén:

Sålunda läser behövas särskild kungörelse, motsvarande ovanberörda kungörelse den 29 maj 1917 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst och innefattande dels de allmänna grunderna för lönetilläggens utgående och dels föreskrifter beträffande sättet för tilläggens utbetalning. Vad dessa senare beträffar torde de böra innehålla bland annat kompletterande bestämmelser till nådiga kungörelsen den 24 juli 1914 angående utbetalning från kyrkofonden av vissa anslag till prästerskapets avlöning och redovisning av vissa för prästerskapets avlöning avsedda medel, som uppbäras av vederbörande kyrkoråd.

Åtskilligt av vad som bör upptagas i oförmälda kungörelse angående tillämpningen av den ifrågasatta lagen torde framgå av vad kommittén i det föregående anför. Det torde emellertid ej tillhöra kommittén att i nu förevarande sammanhang vidare yttra sig angående kungörelsens innehåll, än mindre framlägga förslag till dess lydelse. Dock anser kommittén sig böra meddela, att kommittén tänkt sig nödvändigheten av att domkapitlet för varje befattningshavare fastställer beloppet av såväl krigstidstillägg som krigstidshjälp; och torde blanketter till ansökningar om krigstidshjälp böra tillhandahållas de sökande på kyrkofondens bekostnad.

I detta sammanhang framhåller kommittén, hurusom det torde böra tagas under överbägande om ej, så länge lönetillägg av ifrågavarande slag varda erforderliga, det må vara nödigt att varje ecklesiastikår före lönetilläggets beviljande företaga en undersökning om kyrkofondens förmåga att bära den för ändamålet behöfliga utgiften. Särskilt bleve en sådan undersökning oundgänglig, om en förhöjning av lönetilläggen vidtoges.

Kammarkollegium och *statskontoret* tillstyrka bifall till det av kommittén framlagda lagförslaget, dock med följande erinran:

Kammarkollegium och statskontoret.

Beträffande kommitténs lagförslag skulle möjligen kunna framhållas en viss betänklighet mot formuleringen, i vad den innebär bundenhet för Kungl. Maj:tt att vid beviljande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt vederbörande prästerskap ovillkorligen tillämpa »enahanda grunder» i avseende å understödets mått, som gälla i fråga om befattningshavare i statens tjänst. Därav skulle nämligen strängt taget, för det fall att procentsatsen av krigstidstillägg i dess förhållande till avlöningen bleve så betydligt förhöjd, att fonden icke kunde tåla motsvarande merbelastning, följa, aningen att fonden äventyrades eller ock att, med hänsyn härtill, ifrågavarande dyrtidshjälp icke ens till någon del kunde anvisas att utgå. Betänkligheten är dock egentligen endast av teoretisk art. Det lärer väl nämligen utan vidare få antagas, att under den nyss nämnda förutsättningen frågans ordnande skulle bliva föremål för ny utredning och prövning med särskild hänvändelse till riksdag och kyrkomöte.

De sakkunniga anföra rörande den lagtekniska frågan följande:

Departements-sakkunniga.

Lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 och lagen om kyrkofond av samma dag äro stiftade under samverkan med riksdag och kyrkomöte. Ett genomförande av det tilltänkta understödssystemet kräver, såsom kyrkofondskommittén påpekat, såvitt angår krigstidstillägg och krigstidshjälp åt ordinarie präster, så kallade långvakansvikarier och ständiga adjunkter ävensom emeritiavlönade präster nya lagbestämmelser, åsyftande dels att bereda möjlighet att för ändamålet använda kyrkofondens medel, dels ock att ålägga pastoraten bidragsskyldighet till krigstidsunderstödet åt de ordinarie prästerna, långvakansvikarierna och ständiga adjunkterna. Den nya lagstiftningen fordrar hänvändelse till riksdag och kyrkomöte, en hänvändelse som ju rätteligen borde ske årligen, då behovet av krigstidsunderstöd åt prästerna — i likhet med statstjänstemännens behov av dylikt understöd — bör varje år komma under omprövning.

Även de sakkunniga anse önskligt, att årligen återkommande kyrkomöten för ifrågavarande ändamål, med hänsyn till de besvärliga och även kostsamma anstalter, som äro förbundna med dylika möten, undvikas. Genom en lag av det innehåll, kyrkofondskommittén föreslagit, synes nämnda olägenhet vara undanröjd. Som allmänna kyrkomöten skola hållas vart femte år, förefaller det dock de sakkunniga, som om skäl förefunnas att, då sådant kyrkomöte är samlat, dess mening rörande frågan om lagens fortsatta giltighet inhämtades, förutsatt att överhuvud bestämmelser av ifrågavarande slag då äro erforderliga. I enlighet härmed hava de sakkunniga ansett sig

böra föreslå intagandet i lagen av en bestämmelse, avseende att på antytt sätt begränsa lagens giltighet.

De sakkunniga kunna i övrigt icke obetingat ansluta sig till det framlagda lagförslaget.

Med den avfattning, kyrkofondskommittén givit lagen, synes densamma lämna rum för tvivel, huruvida den avser att tillerkänna prästerskapet krigstidsunderstöd jämväl för ecklesiastikåret 1917—1918. Rätten härtill torde böra genom en uttrycklig lagbestämmelse tillförsäkras prästerskapet.

De sakkunniga hava — såsom av det föregående inhämtas — ansett, att ifråga om prästerskapet andra grunder borde i vissa avseenden tillämpas för krigstidstilläggets utgående än ifråga om statens befattningshavare, nämligen, förutom i de fall, där avvikelser betingas av de särskilda förhållanden, som råda ifråga om det prästerliga avlöningssystemet, beträffande rätten till grundplåt och till krigstidstillägg från mera än en befattning samt ifråga om skyldigheten att vidkännas avdrag å krigstidstillägget vid åtnjuten tjänstledighet för svag hälsas vårdande. Vidare torde man hava att räkna med att det krigstidsunderstöd, som finnes böra tillerkännas statens befattningshavare, kan erhålla sådant mått, att ett understöd av motsvarande storlek icke kan i den ordning, som här föreslagits, tillgodokomma prästerskapet, enär kyrkofondens bärighet härigenom kunde äventyras. Med hänsyn till nu angivna förhållanden torde åt lagen böra givas en avfattning, som bättre än uttrycket »enahanda grunder» inrymmer berörda avvikelser.

De sakkunniga hava förut betonat vikten av att kyrkofonden icke genom det ifrågasatta krigstidsunderstödet beviljande tages i anspråk i vidare mån än att den utan minskning av sitt kapital fortfarande och i främsta rummet förmår bestrida de utgifter, som eljest enligt lag och författning skola av fonden utgöras. Också har kyrkofondskommittén, enligt vad dess utlåtande giver vid handen, avsett, att för ändamålet endast dess beräkneliga årliga överskott skulle tagas i anspråk, men kommittén har tydligtvis ej ansett nödigt att häråt giva uttryck i de nya lagbestämmelserna. De sakkunniga finna det dock försiktigast, att i lagen inryckes en bestämmelse av den innebörd, att för utgörandet av krigstidsunderstödet åt prästerskapet icke må för något år av kyrkofondens medel tagas i anspråk mera än fondens återstående överskott för nästföregående år, sedan samtliga fonden eljest åvilande utgifter blivit bestridda.

Beträffande sättet för utgörandet av krigstidsunderstödet åt det ordinarie prästerskapet och de ständiga adjunkterna skulle enligt kommitténs förslag lagen endast innehålla en hänvisning till vissa lagrum i 1910 års lönerogleringslag, vilka angiva sättet för anskaffandet av det ordinarie prästerskapets och de ständiga adjunkternas löner. För den, som är fullt insatt i de regler, som i detta hänseende gälla, lämnar nog ej heller en dylik hänvisning rum för något tvivel om vad densamma innebär. En sådan kunskap kan dock icke hos menige man förutsättas. För en lekman, som utan att förut hava tagit del av kommitténs utlåtande, läser lagförslaget, torde det efter läsningen icke stå klart, huru vid gäldandet av det ifrågakomma krigstidsunderstödet skall förfaras. Ett förtydligande av lagen i denna del har därför synts de sakkunniga önskligt, och hava de i sådant syfte verkställt en omredigering av densamma.

Av kyrkofondskommittén har framhållits det berättigade i att innehavare av prästerliga emeritlöner tillerkännas krigstidsunderstöd enligt samma grunder, som äro eller bliva bestämda för dylikt understöd åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, men kommittén har icke låtit någon föreskrift i sådant syfte inflyta i den föreslagna lagen. Kommittén synes alltså hava ansett frågan härom böra lösas särskilt för sig.

De sakkunniga, som förut uttalat sig för att jämväl de emeritiavlönade prästerna borde beredas dylikt understöd från kyrkofonden, finna det emellertid lämpligt, att denna fråga kommer till avgörande i ett sammanhang med frågan om krigstidsunderstöd åt prästerskapet i de nyreglerade pastoraten, varför bestämmelse härom torde böra intagas i den nya lagen.

Beträffande till sist den nya lagens rubricering synes med hänsyn såväl till lagens provisoriska karaktär som därtill, att en lags rubrik lämpligen bör angiva det ämne, lagen behandlar, det vara att föredraga, att den ifrågasatta lagen, i stället för att såsom kyrkofondskommittén föreslagit angivas blott och bart såsom en tilläggs lag till lönereglerings- och kyrkofondslagarna, betecknas såsom »lag angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa e. o. präster och innehavare av prästerliga emeritilöner».

Under återopande av vad sålunda anförts föreslå de sakkunniga, som jämväl funnit lämpligt att i övrigt företaga vissa omredigeringar av kyrkofondskommitténs förslag i ämnet, att den nya lagen måtte erhålla följande lydelse:

Lag

angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa e. o. präster och innehavare av prästerliga emeritilöner.

1 §.

Till kyrkoherdar och komministrar, för vilka lönereglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, samt till extra ordinarie präster, med avseende å vilkas löneförmåner föreskrifterna i 12, 13 och 14 §§ samt 25 § första stycket samma lag skola lända till efter rättelse, må efter Konungens närmare bestämmande för ecklesiastikåret 1917—1918 utgå krigstidstillägg och krigstidshjälp, därvid de grunder, som angivas i nådiga kungörelsen den 29 maj 1917 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst, i tillämpliga delar skola lända till efter rättelse.

2 §.

För tiden efter ecklesiastikåret 1917—1918 må, där Konungen i enlighet med grunder, som av riksdagen beslutas, förordnar om tilldelande av krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt understöd åt befattningshavare i statens tjänst, i den mån hinder ej möter av vad i 4 § sägs, efter Konungens närmare bestämmande krigstidsunderstöd, som nu nämnts, efter liknande grunder och för motsvarande tid, efter ecklesiastikår räknat, utgå till de i 1 § omförmälda präster.

Innehavare av prästerlig emeritilön äger i enlighet med de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, för samma tid uppbära krigstidstillägg; skolande i fråga om sådan förmån de grunder, som äro eller varda fastställda för krigstidstillägg eller annat dylikt understöd åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Krigstidsunderstöd åt kyrkoherde och komminister samt sådan adjunkt, varom i 14 § 3 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning förmå-

les, skall för varje pastorat, såvitt angår dess prästerskap, bestridas, i den mån sådant erfordras, medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar, på sätt och i den ordning 11 § första stycket samt 19 och 20 §§ samma lag stadga.

Har för bestridande av, jämte avlöning, krigstidsunderstöd åt de i första stycket avsedda präster såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar sex öre för varje helt eller påbörjat tiotal av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet.

Krigstidstillägg och krigstidshjälp för ecklesiastikåret 1917—1918 ävensom sådant krigstidstillägg och krigstidshjälp till annan extra ordinarie präst än ovan sagts samt krigstidstillägg till innehavare av prästerlig emeritilön gäldas ur kyrkofonden.

4 §.

Kyrkofonden må ej för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd, varom här är fråga, än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda.

5 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag gäller till dess nästa allmänna kyrkomöte sammanträder.

Departement'schefen.

Det extra ordinarie prästerskapets behov av krigstidstillägg (dock med undantag för de ständiga adjunkterna) torde Kungl. Maj:t vara oförhindrad att, på sätt kyrkofondskommittén framhållit, tillgodose med stöd av 6 § 7 mom. i lagen om kyrkofond den 9 december 1910, jämförd med 12 § lönereglernaslagen.

Vad åter angår krigstidshjälp åt nyssberörda extra ordinarie präster samt krigstidstillägg och krigstidshjälp åt ordinarie präster och ständiga adjunkter ävensom krigstidsunderstöd åt präster med emeritilöner erfordras för att, i enlighet med vad förut sagts, tillförbinda pastoraten att delta i bestridandet av ifrågavarande lönetillägg och för att kyrkofondens medel må kunna, på sätt föreslagits, för ändamålet tagas i anspråk, stiftandet av nya lagbestämmelser, innebärande ändringar i lagen om reglering av prästerskapets avlöning och lagen om kyrkofond, båda av den 9 december 1910, och skola härvid medverka såväl riksdag som kyrkomöte.

Jag har förut varit i tillfälle att framhålla, hurusom för varje år en prövning av prästernas behov av krigstidstillägg och krigstidshjälp och av styrkan av detta behov måste äga rum. För undvikande av årliga kyrkomöten, som skulle bliva en följd av nödvändigheten att varje år företaga en dylik prövning, hava kyrkofondskommittén och de sakkunniga föreslagit, att riksdag och kyrkomöte skulle lämna ett generellt bemyndigande

åt Kungl. Maj:t att efter enahanda eller liknande grunder, som av riksdagen godkännas med avseende på krigstidsunderstöd åt statstjänarna, tilldela dylikt understöd åt prästerna. Därmed skulle således den egentliga prövningen av behovet läggas i Kungl. Maj:ts händer och Kungl. Maj:t äga att i överensstämmelse eller huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen för krigstidsunderstöd åt statstjänare beslutade grunder meddela de närmare bestämmelser, enligt vilka krigstidstillägget och krigstidshjälpen åt prästerna skulle utgå.

I likhet med kommittén och de sakkunniga finner jag det önskligt, att årliga kyrkomöten icke för ändamålet behöva hållas. Detta önskemål synes ju ock vunnet genom lagbestämmelser av det föreslagna innehållet. Däremot kan jag icke biträda förslaget att åt Kungl. Maj:t ensam överlåta omförmälda prövningsrätt med avseende å behovet för prästerna av krigstidstillägg och krigstidshjälp eller, i enlighet med innebörden i de sakkunnigas förslag, fastställandet inom vissa gränser av de grunder, efter vilka krigstidstillägget och krigstidshjälpen till prästerna skola utgå. Då jämlikt av Kungl. Maj:t den 15 mars 1918 meddelat beslut allmänt kyrkomöte skall under år 1918 sammanträda å dag, som Kungl. Maj:t framdeles bestämmer, böra de allmänna grunderna för det krigstidsunderstöd, som må komma att utgå för ecklesiastikåren 1917—1918 och 1918—1919 föreläggas såväl riksdagen som kyrkomötet till granskning och godkännande. För tiden efter ecklesiastikåret 1918—1919 anser jag det ur alla synpunkter lämpligast att ett enhetligt förfarande iakttages med avseende å samtliga krigstidsunderstöd, så att, jämväl när det gäller krigstidstillägg och krigstidshjälp åt prästerna, åt riksdagen förbehålles att efter prövning av behovet av dylikt understöd bestämma grunderna för understödets utgående. Kungl. Maj:t bör det i varje fall tillkomma att utfärda de närmare föreskrifter, som må tarvas för tillämpning av beslut om dylikt understöd.

Därest den ifrågasatta lagen och de av mig i det föregående förordade principer för krigstidsunderstödet utgående vinna Kungl. Maj:ts samt riksdagens och kyrkomötets godkännande, torde sedermera böra av Kungl. Maj:t utfärdas dels en särskild kungörelse om krigstidstillägg och krigstidshjälp för ecklesiastikåren 1917—1918 och 1918—1919 åt de präster, varom här är fråga, innefattande närmare föreskrifter i enlighet med nämnda principer rörande sådant krigstidsunderstöds utgående, dels ock de övriga författningar, som i ämnet kunna finnas erforderliga.

Beträffande den nya lagens innehåll och form i övrigt ansluter jag mig i huvudsak till det förslag, som av de sakkunniga framlagts, såsom

ägande större förtjänster än kyrkofondskommitténs i fråga om klarhet och reda.

Den av de sakkunniga föreslagna beteckningen på lagen synes uttömmande och giver bättre än den av kyrkofondskommittén ifrågasatta rubriken en föreställning om lagens innehåll. Benämningen »tilläggslag» synes mig böra undvikas, då — såsom här är fallet — fråga endast är om ett provisorium.

Genom att, såsom de sakkunniga förordat, uppdelas lagen i olika paragrafer, vinnes åt förslaget ökad överskådlighet.

Vad angår förslaget 1 § synes det mig välbetänkt att i lagen införa en uttrycklig bestämmelse, varigenom prästerskapet tillförsäkras rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp även för ecklesiastikåret 1917—1918. Kyrkofondskommitténs förslag synes härutinnan icke tydligt.

Som jag emellertid i det föregående i detalj redogjort för de allmänna grunder, vilka jag anser böra följas vid tilldelandet av krigstidsunderstöd åt ifrågavarande präster för ej mindre ecklesiastikåret 1917—1918 än även ecklesiastikåret 1918—1919, och jag har för avsikt, såsom jag redan antytt, att hos Kungl. Maj:t hemställa, det riksdagens och kyrkomötets godkännande av berörda allmänna grunder måtte inhämtas, synes 1 § böra ändras därhän, att den kommer att avse jämväl ecklesiastikåret 1918—1919, varjämte hänvisningen till kungl. kungörelsen den 29 maj 1917 torde böra bortfalla.

Lagens 2 § torde i följd härav böra innehålla bestämmelser rörande krigstidsunderstöd åt ordinarie och extra ordinarie präster i nyreglerade pastorat för tiden efter ecklesiastikåret 1918—1919.

Genom upptagande i lagen av en bestämmelse, motsvarande den i sakkunnigförslaget 2 §: »i den mån hinder ej möter av vad i 4 § sägs» torde åt Kungl. Maj:t möjlighet vara beredd att, där krigstidstillägg och krigstidshjälp åt statens befattningshavare bestämmes till sådant mått, att för ett motsvarande understöd åt ifrågavarande präster kyrkofondens överskottsmedel icke skulle vara tillräckliga, vidtaga en med hänsyn härtill nödvändig reglering nedåt av enahanda förmåner för prästerskapet.

De s. k. långvakansvikarierna i nyreglerade pastorat äro helt naturligt inbegripna i stadgandena i 1 och 2 §§. Uttrycklig föreskrift härom torde icke vara erforderlig.

Det förefaller även mig lämpligt att låta den ifrågasatta lagen omfatta jämväl innehavare av prästerliga emeritilöner. Någon anledning att särskilt för sig lagstifta rörande krigstidsunderstöd till dessa präster synes ej föreligga. Bestämmelserna rörande krigstidsunderstöd åt präster med emeritilöner torde lämpligen böra upptagas i en särskild paragraf.

Under 3 § (4 § i mitt förslag) hava de sakkunniga upptagit bestämmelser rörande sättet för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgörande. Den av de sakkunniga härvid företagna omredigering av kyrkofondskommitténs förslag är i mitt tycke tilltalande, emedan härigenom utan omsvep utsäges, vilka de äro, som skola vidkännas kostnaden för krigstidstillägget och krigstidshjälpen — pastoraten och kyrkofonden — samt huruledes vid understödets gäldande skall tillgå.

Att jag i likhet med de sakkunniga finner en föreskrift av det under 4 § (5 § i mitt förslag) föreslagna innehåll nödvändig torde framgå av vad jag förut sagt.

Vad angår den av de sakkunniga föreslagna begränsningen av lagens giltighetstid kan jag för min del icke finna en dylik begränsning erforderlig. Därigenom att behovet av krigstidsunderstöd åt prästerna varje år skulle komma att bliva föremål för riksdagens prövning samt genom intagandet i lagen av den föreslagna 5 § synes sådan garanti vara vunnen med avseende på understödssystemets behöriga anordnande, att någon särskild kontroll från kyrkomötets sida icke gärna kan vara av nöden. Ifrågakomna bestämmelse torde därför böra utgå.

De jämkningar i övrigt, jag vidtagit i lagförslaget, torde ej tarva något särskilt uttalande från min sida.

Härefter uppläste departementschefen ett i enlighet med hans nu avgivna yttrande avfattat förslag till lag angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner samt hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels antaga berörda av departementschefen nu upplästa lagförslag;

dels ock för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående till ifrågavarande präster för ecklesiastikåren 1917—1918 och 1918—1919 godkänna de allmänna grunder, som för sådant understöd av departementschefen förordats.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.